БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 159 (8684)
ИЮЛИИН 8
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Культураяа саашадань хүгжөөхын түлөө гурбан жэлдэ забдагүй тэмсэе!

Культурын, эрдэм ухаанай, уран зохёолой, искусствын, арадай гэгээрэлэй болон элүүрые хамгаалгын бүхы худэлмэрилэгшэдтэ, промышленность болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ Бурят-Монголой АССР-эй культурын худэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съездын делегадуудай Хандалга

Хүндэтэ нүхэд!

Капитализмын дарлалтын, үндэһэтаниие мүлжэлгын хүдэр гэнүүе таһа татаһан Агуухэ Октябриин социалистическэ революци Советскэ гүрэнэй олон ондоо үндэһэн арадуудай экономикын, культурын бурьялан хүгжэхэ бүхы эрхэ байдал олгуулһан байна.

СССР-эй хани барисаата арадуудай бүлэ дотор Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын арадууд Советскэ засагай 40 жэл соо, автономно болоһоо хойшонхи 35 жэл соо Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро өөрынгөө экономикын, соёл культурын гээгдэлые хойшолонгүй усадхаһан байна. Советскэ Бурят орон хүсэд хүгжэнги промышленностьтай, техникээр түгэс томо хүдөө ажахытай, удхаараа социалистическэ, маяг түхэлөөрөө национальна социалистическэ түрүү культуратай республика болоо.

Экономикын, соёл культурын талаар хэдэн зуун жэлэйнгээ гээгдэлые бурят арадай гаталан гарахадань, республикын индустриальна хүгжэлтэ нилээд ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Жэжэ бутархай үмсын промышленностиин орондо машина байгуулгын, нүүрһэнэй ба үнгэтэ металлай, хүнгэн ба эдеэ хоолой, модо болбосоруулха ба барилгын промышленностиин хэдэн шухала шухала һалбари Советскэ засагай үедэ Бурят республикада бии болоо. 1923 ондо республикын арадай ажахын бүхы продукциин зургаанай нэгые бүтээдэг байһан промышленность мүнөө үедэ 80 шахуу процентыень үгэжэ байна. Республикын карта дээрэ шэнэ шэнэ городууд, худэлмэришэнэй тосхонууд бии болоо, арадай дундаһаа худэлмэришэн ангы, техническэ интеллигенци урган гараа. Манай промышленна предприятинуудта 4 мянга шахуу инженер, технигүүд худэлжэ байна. Бурят-Монголой экономическа захиргаанай районой болон арадай ажахын Соведэй тогтоогдоһон ушар республикын промышленностиие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ бүри ехэ арга боломжо олгожо байна.

Хүдөө ажахыда болоһон коллективизаци малша бурядуудай болон колхозой үйлэдбэриин бүхы ажалшадай ажабайдалые узуур үндэһөөрнь ондооруулаа. Колхознигууд республикынгаа уужам дайдын, олон тоото хони малай эзэн болоо. Мүнөө үедэ колхозуудай мэдэлдэ 4 мянга шахуу трактор болон бэшэшье техникэ бии, мүн хүдөөгэй 235 электростанци худэлжэ байнхай. Томо томо һургуули, клуб, библиотекэ, үхибүүдэй сад болон ясли, больница, фельдшерскэ пункт, радиоузелнуудтай болбосон түхэлтэй болоһон шэнэ тосхон һууринууд урган бодоо.

Республикын экономикын амжалтатай хүгжэһэн дээрэһээ Бурят орондо ёһотойл соёлой хубисхал орьёлһон байгаа. Хаа хаанагүй һургуулинууд олоор тогтоогдоо, тиихэдэ үнгэрһэн сагай хүшэр үлэгдэл— ажалшадай үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха аргатай болоо бэлэйбди. Мүнөө республика соомнай 104,5 мянган үхибүүдые һургажа байһан 700 һургуули бии. Юрэнхы эрдэм олгуулха һургуулинуудта аяар 6 мянга гаран багшанар худэлжэ байна.

Республикамнай олон тоото медицинскэ эмхи зургаануудтай болоо. 850 врач, дунда мэргэжэлтэй 3500 медицинскэ худэлмэрилэгшэд арадайнгаа элүүр энхые хамгаалан сахижа байна.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд баһал түргөөр олошороо. Республика соомнай гурбан профессиональна театрһаа гадна, 540 гаран клуб болон Культурын ордон, 500 гаран библиотекэ, мянга гаран улаан булан болон культбаза, 500 гаран киноустановко худэлжэ байна.

Ном, газетэ, радио худэлмэришэдэй, колхознигуудай, алба хаагшадай ажаһуудалда хододоо хэрэгтэй юумэниинь болоо. 1923 онойхитой сасуулбал, хэблэлһээ гараһан номуудай хэмжээн 100-гаад дахин ехэ болонхой. Марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнууд, шэнжэлхы эрдэмэй болон политическэ литература, республикын экономико болон культурые харуулһан ном, брошюра ород, бурят хэлэн дээрэ олоороо хэблэгдэнэ.

Бурят арадай ажал, байдалай али тухай хубилһаниие бурят аймагуудай эгээл энгын нэгэн—Сэлэнгын аймагай жэшээ дээрэ элеэр харамаар.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин урда тээ Сэлэнгын аймаг эгээл гээгдэнги захა хизаарнуудай нэгэн байһан юм. Тиихэдэ тэндэхи хүн зон ажахыгаа айхабтар ахираар ябуулдаг, хүн зониинь бултадаа шахуу үзэг бэшэг танихагүй байгаа. Аймагай дэбисхэр дээрэ 4 церковь, 1200-һаа үлүү ламанартай 4 томо дасан хэрэг үйлэеэ хэжэл байдаг һэн. Аймаг соо элүүрые хамгаалха эмхи зургаан гэжэ байгаагүй.

Советскэ засагай үедэ Сэлэнгын аймаг танигдашагүй болотороо хубилаа. Нүүрһэнэй, станок бүтээдэг, модо бэлэдхэдэг, мүн нютагай промышленность урдань үгы байһан аад, урган хүгжөө. Аймагые хүндэлэн түмэр зам гарана. Арба гара мянган хүн зонтой Гусиноозерск гэжэ шахтернуудай город, шэнэ шэнэ худэлмэришэнэй тосхон, түмэр замай станцинууд баригдаа.

Аймаг дотор оньһожоруулагдаһан, хамтадхагдаһан томо хүдөө ажахы тогтоогдоо, 9 томо колхоз, нэгэ совхоз худэлжэ байдаг. Аймагай колхозуудта, совхоздо болон бусад предприятинуудта элдэб маркын 248 трактор, 87 комбайн, 451 ашаанай автомашина, 40 шахуу хүнгэн автомашина, 10 экскаватор, мүн бэшэшье техникэ худэлнэ, аймаг бүхыдөө шахуу электрификацилагдаа. Мал ажалай туршалгын Юрөөгэй станци, эбэртэ бодо малай госплемрассадник гэжэ хүдөө ажахын хоёр научна эмхи зургаан аймаг дотор худэлжэ байдаг.

Революциин урда тээ миин 130 үхибүүдые һургадаг эхин һургуули байһан аад, мүнөө аймаг дотор 40 һургуули болон училищи 6500 хүниие һургажа байна. Соёл гэгээрэлэй 85, медицинскэ 39 эмхи зургаанууд аймаг соо бии. Библиотекэнүүдэйнь номой фонд 160 мянган хэһэг. Аймаг дотор хүдөө ажахын 91 мэргэжэлтэд, 328 инженерно-техническэ, 245 медицинскэ худэлмэрилэгшэд, 392 багшанар худэлжэ байдаг. Аймаг сооһоо олон эрдэмтэд, уранзохёолшод, артистнар урган гараа.

Бурят ороной экономикые, соёл культурые бүри саашадань хүгжөөхэ арга боломжонууд бии гээшэ. Коммунистическэ парти болон Советскэ правительствын саг үргэлжын анхарал, туһаламжа республикын үйлэдбэриин хүсэнүүдые саашадань бүри ехээр хүгжөөхэ арга боломжо олгуулжа үгэнэ. Гүрэнэй Зүүн зүгтэ нилээд томо вискозно-целлюлозно комбинат, асбошиферай болон хирпиисын заводууд, түмэрбетон конструкци бүтээдэг предприятинууд, трикотажно-ээрэлгын фабрика болон бэшэшье предприятинууд баригдажа байна. Эритэ зэмсэг бүтээдэг завод, арһан гутал оёдог комбинат, электростанцинууд, шахтанууд, леспромхозууд ойрын жэлнүүдтэ олоор баригдахань. Худэлжэ байһан предприятинууд шэнэдхэн һайжаруулагдаха. Промышленна үйлэдбэриин бүхы продукциин хэмжээн жэлһээ жэлдэ өөдөө ургаха. 1957 онойхидо орходоо, 1958 ондо республикын промышленна предприятинууд 250 миллион түхэригөөр дээшэ сэнтэй продукци бүтээн гаргаха. КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, республикын промышленностиин худэлмэрилэгшэд ажалай бүтээсые үдэрһөө үдэртэ дээшэлүүлнэ, продукци бүтээлгэеэ ехэдхэнэ. 1957 ондо продукци бүтээн гаргаха түсэбөө Бурят ороной промышленность 102,8 процент, 1958 оной түрүүшын 5 һарын даалгабари 105,6 процент дүүргээд байна.

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ айхабтар һайн арга боломжонууд бии болошоо. КПСС-эй ЦК-гэй февральска, июньскэ Пленумүүдэй тогтоолнууд колхозуудай экономикые, ажалшадай амгалан, баян байдалые бүри һайжаруулха хэрэгтэ уужам харгы харуулжа үгэнэ.

Республикын хүдөө ажахын худэлмэрилэгшэд 1958 ондо 100 хонин бүриһөө 140 хурьга абаха, нэгэ хониноо 3 килограмм хүрэтэр нооһо хайшалха, үнеэн бүриһөө дунда жэшээгээр 1800 килограмм хүрэтэр һү һааха, нёдондо жэлэйхидэ орходоо 31,1 процентээр ехэ мяха абаха, гахайн мяха 2,3 дахин ехые үйлэдбэрилхэ, хүдөө ажахын культурануудай ургасые эрид дээшэлүүлхэ гэһэн социалистическэ уялгануудые абаад байна. Эдэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргээд байхада, тэрэмнай—мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсөөр ойрын жэлнүүдтэ Америкын Холбоото Штадуудые хүсөөд, урдань орохо гэһэн бүгэдэарадай зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ туһа нэмэри оруулһан ушар болохо гээшэ.

Зүгөөр манай худэлмэридэ дутуу дунда үшөөл олон. Культурын зарим эмхи зургаанууд ажабайдалһаа таһархайгаар худэлнэ, ажалшадай үдэр бүри өөдөө ургажа байһан культурна эрилтые хүсэдөөр хангажа шаданагүй. Естественно-научна, техническэ, хүдөө ажахын эрдэм ухаае, коммунистическэ абари зангай, элүүр энхэ байдалай һайн һайханиие нэбтэрүүлхэ, ажалай түрүү методүүдые, наука, техникын туйлалтануудые дэлбэлэн дэлгэрүүлхэ, ухаалан зохёолго, уралан нарижуулгые ажалда хэрэглэн хүгжөөхэ предприятинуудта, хүдөө ажахыда ажалай бүтээсые эмхидхэн дээшэлүүлхэ талаар бидэнэр үритэн зээлитэн болоод байна гээшэбди. Гүрэнэй эмхи зургаануудай зарим албан худэлмэрилэгшэд унжагайгаар, хүжүүнээр худэлнэ, ажалшадай эрилтэнүүдтэ ханамжагүйгөөр хандана.

Бидэнэр, культурын худэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съездэ хабаадагшад, манай республикада болоһон соёлой хубисхалай үрэ дүн согсолһоной удаа, культурна байгуулалтын талаар КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые саашадань хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ зорилгонуудаа нарин нягтаар зүбшэн хэлсэбэбди. Тиигэһэн дашарамдаа эрдэм ухаанай, уран зохёолой, искусствын, арадай гэгээрэлэй болон элүүрые хамгаалгын бүхы худэлмэрилэгшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, культурын эмхи зургаануудай, республикын гүрэнэй аппарадай худэлмэрилэгшэдтэ иигэжэ хандаха гэжэ шиидээбди.

Эрдэм ухаанай худэлмэрилэгшэд, инженер болон технигүүд, промышленностиин мэргэжэлтэд!

Манай республика барагдашагүй ехэ байгаалиин баялигтай. Бидэндэ ой модон, нүүрһэн, түмэр, үнгэтэ болон шухаг металлнууд, электроэнерги абахаар голнууд олон бии. Республика соо химическэ, алюминиевэ промышленностиие, үнгэтэ металлургиие, бүд нэхэлгын болон эдеэ хоолой промышленностиие хүгжөөхөөр түүхэй эдлэлээр элбэг баямди.

Республикынгаа үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэ, байгаалиин баялигуудые эдлүүрилхэ, шэнэ шэнэ промышленна предприяти байгуулха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулагты. Үйлэдбэриие саашадань механизацилха, автоматизацилха асуудалнуудые шиидхэхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые химдаруулха гээшэ гүрэн түрын удхашанартай хэрэг юм. Эрдэм ухаанай, техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ хэрэглэгты, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной дунда нэбтэрүүлэгты, ухаалан зохёолгые, уралан нарижуулгые хүгжөөгты. Абаһан социалистическэ уялгануудаа амжалтатай дүүргэхынь түлөө худэлмэришэдэй хүсэл элсүүлэгты, ажалшадай дунда политическэ болон научно-техническэ эрдэм дэлгэрүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадагты.

Агрономууд, зоотехнигүүд, ветеринарна худэлмэрилэгшэд!

Оройһо тарянанай, малай тэжээлэй культурын үндэр ургасата сортнуудые, тэдэниие ургуулха зохимжотой агротехникэ, һү, мяха элбэгтэй байхаар бодомжологдоһон эбэртэ бодо малай, мүн бурят нютагай шэрүүн байгаалида тэсэмгэй, мяха, нооһо ехэтэй хонидой бүри ехэ ашаг шэмэтэй шэнэ үүлтэрнүүдые республикадаа үгэхэ гэһэн тодорхой зорилгонууд урдамнай байна бшуу. Мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсөөр ойрын жэлнүүдтэ США-е хүсэе гэһэн партиин уряада харюу болгон, абаһан социалистическэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула адуу малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ асари ехэ зорилгонууд бидэнэй урда байна.

Уран зохёолой болон искусствын худэлмэрилэгшэд!

Манай орон дотор уран зохёол болон искусствые хүгжөөхэ тухай, үзэл сурталай шухаг баялигые бүтээдэг хүнүүд тухай Коммунистическэ парти үдэр бүри анхаржа байдаг. «Уран зохёол болон искусствые арадай ажабайдалтай нягтаар холбохын түлөө» гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой статья, мүн «Агуухэ хани барисаан», «Богдан Хмельницкий», «Үнэн зүрхэнһөө» гэжэ оперонуудые сэгнэлгэдэ гаргагдаһан алдуунуудые заһаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй һаяхан абаһан тогтоол партиин халуун анхаралай гайхамшагта жэшээ болоно.

Уранзохёолшод, композиторнууд, хүгжэмшэд, уранзураашад, артистнар!

Классическа болон советскэ искусствын гайхамшагта зохёолнуудые үргэнөөр дэлгэрүүлэгты, удхынгаа, уран һайханайнгаа талаар үндэр сэгнэлтэ үгэмөөр зохёолнуудые бүтээгты, Эхэ орон, ленинскэ сэсэн парти, түрэл Бурят орон тухай һайн шэнэ номуудые, пьесэнүүдые, дуу хүгжэм бэшэгты, ажалай баатар советскэ хүниие магтагты! Культурын эмхи зургаануудтахи уран һайханай бүлгэмүүдтэ ходо туһалжа байгты, кружогуудай худэлмэрилэгшэдэй, залуу литератор, композитор, артист болон уранзурааша хүнүүдэй семинар болон творческо суглаа үе үе болоод лэ үнгэргэжэ байгты.

1959 ондо Москвада үнгэргэгдэхэ бурят искусствын, уран зохёолой декада болбол манай республикын культурын байдалда шухала гэгшын событи болохо. Культурын туйлалтануудые харалгада алишье талаһаань харуулжа шадаха гэһэн хүндэтэй уялга искусство болон уран зохёолой бүхы худэлмэрилэгшэдэй урда табигданхай!

Культурын эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэд!

Город, тосхон һууринуудта культурын эмхи зургаануудые соёл гэгээрэлэй бодото гуламтанууд болгохо гэһэн хүндэтэй уялга Таанадай урда табигдана. Предприяти, колхоз, эмхи зургаан бүхэнэй урда байһан ажахын-политическэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ клуб, библиотекэ, культбаза бүхэнэй худэлмэриие хамаадуулха, зорюулха шухала. Харуулан ойлгуулха агитаци, лекци, элдэб темээр үнгэргэгдэдэг вечер, уншагшадай болон техническэ конференци, аман журнал, радиогазетэ, ажалай түрүүшүүлтэй уулзалга, предприяти, колхоз, совхоз болон РТС-үүдэй түрүү хүнүүдтэй баярай оршон байдалда уулзалга гэхэшэлэн соёл гэгээрэлэй худэлмэриин элдэб шэнэ формо болон методүүдые үргэнөөр хэрэглэгты. Культурын эмхи зургаанууды олониитээрээ харалгын болохо үедэ туйлагдаһан уран һайханай бүлгэмүүдые хүгжөөлгөөр туйлагдаһан амжалтануудые батадхажа абагты, клуб болон Культурын ордон бүхэндэ олон хүнэй хабаададаг хоор, драматическа бүлгэм, агитационно-уран һайханай бригада, хүгжэмэй кружок, гар урлалай кружок заатагүй эмхидхэхын түлөө тэмсэгты, һанаһанаа хүсэгты. Хүсэдөөр, зохимжотойгоор түхеэрэгдэһэн клуб, библиотекэ, культбаза, улаан булангуудые олоор бариха гэһэн үүсхэл гаргаһан, колхозуудай, профсоюзна болон ажахын эмхинүүдэй үүсхэлые республикын культурын худэлмэрилэгшэдэй съезд үнэн зүрхэнһөө һайшаана. 1958—59 онуудта 108 клуб, 151 культбаза, 166 улаан булан, 34 библиотекэ, номой 20 магазин республика соогоо барихабди.

Библиотекын, книготоргын, эд хэрэглэлэгшэдэй кооперациин болон «Союзпечатиин» отделенинүүдэй худэлмэрилэгшэд!

Арадай соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ ном, газетэнүүд айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Ажалшадай дунда ном олоор, түргэнөөр тараагты. 1958 ондо бүхы библиотекэнүүд колхознигой, мэргэжэлтын, алба хаагшын бүлэ бүхэниие уншагшадайнгаа тоодо оруулаг лэ. Номой магазинууд, «Союзпечатиин» киоскнууд үйлэдбэриин участок бүхэндэ, айл бүхэндэ ном болон газетэнүүдые һаадгүй хүргэдэг болог лэ.

Кинофикациин, кинопрокадай худэлмэрилэгшэдые уряалнабди. Советскэ киногой һайн һайн зохёолнуудые экран дээрэ ходо харуулдаг бологты. Промышленностиин, хүдөө ажахын түрүү дүй дүршэл, мүн эрдэм ухаанай шэнэ туйлалтануудые ажалшадай дунда нэбтэрүүлхэ зорилготой кинофильмнүүдые ходо харуулдаг байгты, мал ажалай фермэнүүд болон тракторно-таряаан ажалай бригадануудта худэлжэ байһан хүнүүдтэ, колхозой центрһээ холуур һуудаг ажалшадта кино харуулгые һайжаруулагты.

Культурын худэлмэрилэгшэд, комсомол эдэбхитэд! Культураяа хүгжөөхын түлөө олоороо добтолон орогые хамтынгаа хүсөөр толгойлогты, үхибүүдые, залуушуулые культурна болон эстетическэ талаар хүмүүжүүлхэ хэмжээ-ябуулгануудые клубуудта ходо эмхидхэжэ байгты. ВЛКСМ-эй 40 жэлэй хүндэлэлдэ зорюулһан залуушуулай эстафетэдэ олоороо хабаадалгые хангагты.

Культурын худэлмэрилэгшэд, комсомолшууд, профсоюзуудай гэшүүд, манай олониитэ хүн зон! Манай ажабайдалай дундаһаа мүндэлэн гараһан шэнэ юумые гурим заншал болгохын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсогты, социалистическэ гүрэнэй гурим ёһые хазагайруулдаг залхуу зайгуул, архинша хулиган, бэшэшье хуушанай үлэгдэлнүүдые үргэлжэлүүлжэ ябаһан хүнүүдтэй хайра гамгүй тэмсэгты. Элдэб таарахагүй ябадалда эсэргүүсэн тэмсэхэдээ харуулан ойлгуулха агитаци, тэдэниие шоглоһон, ёгтолһон хуудаһануудые гаргагты, ханын һонин, уран һайханай бүлгэмэй наада зугаа болон бэшэшье хүмүүжүүлгын худэлмэриин формонуудые хэрэглэдэг бологты.

Лекционно пропагандын шухалын шухала удхашанартай байһан туладань, **культурын эмхи зургаан болон таһагуудай худэлмэрилэгшэдтэ, политическэ ба научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна бүлгэмэй отделениин гэшүүдтэ** ханданабди. Клуб, Культурын ордон, библиотекэ, улаан булан, культбаза, полевой стан дээгүүр, предприятиин цехүүдтэ лекци, элидхэл, хөөрэлдөө ходо үнгэргэжэ байгты.

Арадай гэгээрэлэй худэлмэрилэгшэд!

Һургуулинуудай худэлмэри һайжаруулагты, һуралсалыень ажабайдалтай холбогты. Эхэ оронойнгоо түлөө худэлхэеэ бэлэн байхаар, эрдэм һайнтай, алишье талаараа хүсэдөөр хүмүүжэнги залуу үетэниие һургагты. Республикын бүхы ажалшадай түрэлхидэй дунда политическо-хүмүүжүүлгын худэлмэри үдэр бүхэндэ ябуулагты. Тиигэхэ зуура, коммунистическэ абари зангай, үзэл бодолой һайн һайханиие дэлгэрүүлэгты, ургажа байгаа залуу үетэниие ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлэгты, һургуулинуудта политехническэ һуралсал болон һуралсалай-хүмүүжүүлгын худэлмэри һайжаруулагты, һурагша бүхэниие ажал хэжэ шададаг, ажалда дүршэлтэй болгохын хойноһоо оролдогты.

Элүүрые хамгаалгын худэлмэрилэгшэд!

Естественно-научна эрдэм дэлгэрүүлхэ, ажалшадай элүүр энхэ байдалые сахиха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсогты, санитарно-һэргылэлгын худэлмэри үргэнөөр эмхидхэгты, ажалшадта медицинскэ туһаламжа узүүлгые забдагүй һайжаруулагты.

Гүрэнэй эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэд!

Манай ороной политическэ, ажахын, культурын бүхы үйлэ хэрэгые социалистическэ гүрэнэй органууд хүтэлбэрилжэ байдаг гээшэ. Арадай ажахын бүхы һалбариие хүгжөөхэ, гүрэнөө хамгаалгые бэхижүүлхэ талаар Советскэ гүрэнэй аппарат айхабтар ехэ, олон худэлмэри дүүргэжэ байдаг. Республикын гүрэнэй эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэд, Таанадта съезд хандаха зуураа, өөһэдынгөө худэлмэридэ эдэбхи үүсхэл гаргадаг, булгархай хурданаар ажалаа ябуулдаг, алибаа асуудал шиидхэхэдээ, тэрэнээ гүрэндэ шухала гэжэ тоолодог болохо, албан хойрог ябадалтай үдэр алгадгүй тэмсэхэ, ажалшадай ажабайдалай асуудал, эрилтэнүүдтэ һаадгүй, һайн сэдьхэлээр хандадаг бологты.

Культурын, эрдэм ухаанай, уран зохёолой, искусствын, арадай гэгээрэлэй болон элүүрые хамгаалгын худэлмэрилэгшэд, промышленность болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд!

Культураяа хүгжөөхын түлөө гурбан жэлдэ забдагүй тэмсэжэ ороe гэһэн дурадхалтайгаар культурын худэлмэрилэгшэдэй съезд Таанадта хандана. Бүхы интеллигенциие, культурын бүхы худэлмэрилэгшэдые, Та бүгэдые уриһан уряагаймнай зорилго хадаа колхоз, совхоз, предприяти бүхэниие соёл культурын жэшээтэ гуламтанууд болгохо—уран һайханай ёһотой һайн бүлгэмтэй клуб болон Культурын ордонуудые, уншалгын залтай библиотекэнүүдые бии болгохо, худэлмэришэн, колхозник, алба хаагша бүхэнэй бүлые өөрын библиотекэтэй болгохо, ажалшадай дунда ном, газетэ, журнал олоор тарааха гэһэн зорилготой. Культураяа хүгжөөхын түлөө гурбан жэлдэ ябуулагдаха тэмсэл болбол стадион, парк, садуудай барилга дээрэ олониитын худэлөө эмхидхэхэ, мал ажалай фермэнүүд дээгүүр культбазануудые бии болгохо зуураа, тосхон, городуудые болбосон түхэлтэй, таримал модоор ногооруулха, бүхы һууриин газарнуудые, айл бүхэниие радиотой болгохо, культурын эмхи зургаан бүхэниие социалистическэ ажаһуудалай, соёл гэгээрэлэй бодото гуламта болгохо хүсэлтэй. Тэрэнһээ гадна, ажалшадай дунда политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ, элүүр энхэ, болбосон байдалай аша туһые ажалшадай дунда нэбтэрүүлхэ, архи ууха, хулигаантаха, һэжэгтэ ушаралнуудтай тэмсэхэ, ажалшадай ариг сэбэрые һайжаруулха талаар ойлгууламжын худэлмэри угаа үргэнөөр ябуулха зорилго культурын тэмсэлэй урда табигданхай.

Манай залуушуул, бүхы комсомолшууд, профсоюзуудай гэшүүд бидэнтэй, культурын худэлмэрилэгшэдтэй хамта, культураяа хүгжөөхын түлөө тэмсэлэй гол шухала хүсэн болохо аабза гэжэ найданабди.

Городуудаа, һуурин тосхонуудаа, колхоз совхозойнгоо центрнүүдые, мал ажалай фермэнүүд болон полиин стануудаа болбосон түхэлтэй, гоё һайхан болгохын түлөө, ажалшадайнгаа ажабайдалые культура ехэтэй, хүхюу сэнгүү, элүүр энхэ болгохын түлөө гаргаһан бидэнэй үүсхэлые дэмжэхэ, хүсэ шадалаа, хабаяа харуулха аабзат гэжэ предприяти, колхоз, совхозуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэ, ажахын организациин хүтэлбэрилэгшэдтэ ханданабди.

Культура хүгжөөхын түлөө гурбан жэлдэ добтолоод байхадамнай, ажалшадаймнай культурна хэмжээн нилээд дээшэлээд байхань дамжаггүй. Ажалшадай урда КПСС-эй XX съездын табиһан түүхэтэ зорилгонуудые бэелүүлжэ, шэнэ техникэ, ажалай түрүү арга метод шадамараар хэрэглэхэ, колхоз, совхозуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, промышленность болон хүдөө ажахын продукци гаргалгые ехэдхэхэ зорилгонууд бүрин түгэс бэелүүлэгдэхэ байна.

* * *

Дайшалхы хүсэн — республикын интеллигенци КПСС-эй XX съездын болон Коммунистическэ парти, Советскэ правительствын удаа дараа гаргаһан хэмжээ-ябуулгануудые амжалтатай дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа зорюулха байха гэжэ Бурят-Монголой культурын худэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съезд түрэл Коммунистическэ партияа, Советскэ правительствоя найдуулна. Коммунистическэ байгуулалтын шэнэ алдарта илалтануудые туйлахын түлөө бүхы арадай тэмсэжэ байхада бидэнэршье өөрынгөө хубитые оруулая.

Бурят-Монголой культурын хүдэлмэрилэгшэдэй 1-дэхи съезд

☆ ☆

Музейдэ анхарал табиха

(Академик Обручевой нэрэмжэтэ Кяхтын музейн директор нүхэр Тугутовай үгэһөө)

Республика соохи культурна байгуулалтын зорилгонууд тухай КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. У. Хахаловай элидхэл, республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай БМАССР-эй Культурын министр нүхэр Д. Ж. Жалсабоной нэмэлтэ элидхэл шагнаад байхадамнай, республикымнай соёл культурын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зорилго тон эли болоно. Культурын эмхи зургаанууд хүдэлмэреэ улам бүри һайжаруулха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, хүдэлмэридэмнай дутуу дунданууд үшөөл дайралдана.

Культурын эмхи зургаанууд түхеэрэлгээр дуталдадаг. Жэшээнь, манай музейн сметээр хараалагдаһан мүнгөөр түхеэрэлгэ оложо абахань бэрхэтэй. Заримдаа хэрэгтэй юумэеэ худалдажа абахын тула магазинуудаар ябажа, ехэ сагаа гээхэ баатай болонобди. Энээниие гуримшуулхын тулада культурын бүхы эмхи зургаануудта түхеэрэлгэ бэлдэхынь республика соогоо тусхай комбинадтай болоо һаа, һайн байгаа.

Һүүлэй үедэ зарим колхозууд музейтэй боложо байна. Шанга шадалтай болоһон республикын колхозуудта культурно-ажаһуудалай барилга үргэнөөр хэгдэнэ. Колхозууд клубуудые барина. Иимэ барилга хэхэдээ, хожомынь өөһэдынгөө музейтэй болохын тула тусхай таһалгануудые барилсаха хэрэгтэй. Колхозой музей ехэ удхашанартай бшуу. Тэндэ колхозой түүхэ, ажалша хүнүүд элеэр харуулагдаха ёһотой.

1890 ондо тогтоогдоһон Кяхтын музей революциин болон социализм байгуулгын үе харуулһан олон зүйлнүүдтэй. Мүнөө музеймнай фонддо 100 мянга гаран элдэб зүйлнүүд бии. Теэд музейдэ хэрэгтэй юумэ саашадаа суглуулха аргагүйбди. Юундэб гэхэдэ, суглуулһан юумэеэ хадагалжа байха газаргүйбди. Тиимэһээ музеймнай гэрые үргэдхэхэ шухала болоод байна.

Холбоо барисаагаа улам бэхижүүлэе

(Ажалшадай депутатуудай Читын областной Соведэй гүйсэдкомой Культурын управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Новиковой үгэһөө)

Хүндэтэ нүхэд! Танай съездые Читын областиин культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө амаршалхые зүбшөөгыт. Бурят арадай культурын саашадаа улам түргөөр хүгжэхэ хэрэгтэ бүри ехэ амжалта туйлахыетнай бидэ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Түрүүшын съездтнай БМАССР-эй тогтоһоор 35 жэлэй ойтой тудаба. Бурят нютаг хаанта засагай үедэ эгээл гээгдэнги, дарлагданги хизаар байһанаа Октябриин революциин ашаар түрүү культуратай, дэлгэр баян республика болонхой.

Бурят арад өөһэдынгөө национальна интеллигенцитэй, хүдэлмэришэн ангитай болоһон байна. Город, хүдөө тосхонууд гайхамшагаар хубилаа. Ноёд, баядай зоргоороо аашалжа байһан талада колхозуудай хэдэ мянган машина хүнхинэнэ. Бурят нютаг оронойнгоо мал ажал эрхилдэг томохон областьнуудай нэгэн болоо.

Эдэ амжалтануудые бурядууд ород арадай халуун туһаламжаар, Коммунистическэ партиин хүтэлбэрээр туйлаа. Мүнөө бурядууд Эхэ оронойнгоо бусад арадуудтай сүг хамта коммунизм тээшэ жэгдээр алхалсажа ябана.

Арад түмэнэй дундаһаа оюун бэлигтэй, эрдэм мэргэжэлтэй хүбүүд, басагад олоороо урган гараа. Тэдэнэр түрэл нютагаа суурхуулна. Искусство, уран зохёолой декадада урматайгаар бэлдэжэ, ниислэл хотын харагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэхэ байһандатнай этигэнэбди.

Республикын культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй түрүүшын съезд, 3 жэлэй туршада культураяа хүгжөөхэ тэмсэл хэхэ гэһэн эндэ абтаһан Хандалга бүри ехэ хэрэгүүдтэ уряалан, таанадые зоригжуулна.

Манай Читын областиин ажалшад арад зонойнгоо аша туһада эршэтэй шангаар ажаллажа байна. Хүдөө ажахыдаа амжалта туйлаһанайнь түлөө областимнай правительствын үндэр дээдэ шагналда—Ленинэй ордендо хүртөө һэн. Хэдэн арбаад хүнүүдтэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгогдоо, хэдэн зуугаад түрүүшүүл орден, медальнуудаар шагнагдаа. Тиимэһээ эндэхи культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй урда бүри ехэ зорилгонууд табигдаа.

Гэбэшье, бидэнэй ажалда дутагдалнууд яһала дайралдана. Танай съездэ ерэжэ, дүй дүршэлтэйтнай танилсажа, ехэ юумэ ойлгожо бусаад, хүдэлмэридөө хэрэглэхэ байнабди.

Манай область танай республика хоёрой хоорондохи хани барисаан жэлһээ жэлдэ һайжарна. Энээниие бүри бэхижүүлхэ ёһотойбди.

Шухала хэрэг

(НИИК-ын научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Цыдендамбаевай үгэһөө)

Агууехэ Октябриин социалистическэ революци арад бүхэнэй соёл культурын һалбаран хүгжэхэ арга боломжо нээжэ үгөө. Манай бурят арадайшье соёл культура ехээр хүгжөө.

Үндэһэн соёл культураяа улам саашань хүгжөөлгэдэ хүршэ область болон республикануудай культурын хүдэлмэрилэгшэдэй холбоо барисаан ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Энэ талаар манай республика ахадүү Монголой Арадай Республикатай, мүн Якутска АССР-тэй холбоо барисаатай болонхой. Тэрэшэлэн түүрэг хэлэтэй арадуудтай холбоо байгуулха хэрэгтэй байгаа. Тиигэбэл, жэшээнь, үндэһэн хэлэ бэшэгэй, мүн искусствын олон асуудалнуудые шэнжэлхэдэ ехэ туһатай болохо һэн.

Удхаараа социалистическэ, маягаараа национальна соёл культураяа саашадань хүгжөөхын тула түрэл арадайнгаа культурын түүхые эртэ урда сагһаань эхилжэ шэнжэлхэ ёһотой. Арадай аман зохёол, дуун, хүгжэм, элдэб түхэлэй спорт, уралан дархалалга, гоёон шэмэглэлгэ гэхэ мэтэ зүйлнүүд гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэхэ зэргэтэй. Арадаймнай культурада Зүүн зүгэй эртэ урда сагай арадууд нүлөө үзүүлһэн юм. Тэрэшэлэн бурят арадай культура ортон болон нютагай ород зондо нүлөө үзүүлһэн байна. Ортон зон манай республикын арадуудай нэгэн болоно. Теэд тэдээнэй түлөөлэгшэд филармони болон театрнуудта юундэ хүдэлдэггүй юм бэ?

Гэхэтэй хамта, түрэлхи бурят хэлээ хүгжөөнгүй, национальна культура, искусство, литератураяа хүгжөөжэ болохогүйнь элитэ.

Мүнөө манай арад литературна хэлэтэй болонхой. Арад зоной яряанай (хөөрэлдөөнэй) хэлэн, арадай аман зохёолой баялиг, хуушан бэшэгэй хэлэнһээ абтаһан үгэнүүд литературна хэлэнэймнай үндэһэн боложо үгэнхэй. Тиимэһээ энэ хэлэнэй үндэһэ һуури гансал хори хэлэн юм гэһэн һанамжые тон зүб гэжэ тоолохын аргагүй.

Уранзохёолшод, ном хэблэгшэд, журналистнууд арадайнгаа түрэлхи хэлэ үшөөл һайнаар шудалнагүй. Зарим ушарта олондо ойлгосогүй нютаг үгэнүүдые хэрэглэдэг байна.

Зарим нэгэн «бэрхэ» шүүмжэлэгшэд «багша», «замбуулин», «гараг» гэхэ мэтэ арад зоной хэлсэдэг үгэнүүдые ламанарта, шажан мүргэлдэ хабаатай гэжэ айгаад, литературна хэлэнһээ тэдэниие «гаргаха» хүсэлэнтэй. Иимэ һэдэлгын ямаршье үндэһэгүйнь хэндэшье эли ха юм. Юуб гэхэдэ, эдэ үгэнүүд ламанарай толгой сооһоо гараһан бэшэ, харин ондоо хэлэнһээ абтаһан байна бшуу.

☆

Яхадай культурын хүдэлмэрилэгшэдһөө амар мэндэ

(Яхадай АССР-эй Культурын министр нүхэр Поповой үгэһөө)

Бурят-Монголой АССР-эй культурын хүдэлмэрилэгшэдэй 1-дэхи съездэ Яхадай культурын хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө халуун баяр хүргэнэб!

Бурят болон яхадууд хүршэ һуудаг арадууд мүн. Революциин урда тээ манай арадуудай хуби заяан адли байһан юм. Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин ашаар хоёр араднай мунхаг харанхы феодализмһаа һаруул һайхан социализмда оронхой.

Һаяхан республикымнай ажалшад Яхадта Совет засагай тогтоһонһоо хойшо алдарта 40 жэлэй ойе баяр баясхалангай оршон байдалда тэмдэглэһэн байна. Энэ хадаа манай арадай ехэ һайндэр болоо.

Алмаз эрдэнеэр суурхадаг Яхад орон ажахы болон соёл культурадаа гайхамшагта амжалта туйланхай. Алмаз болон олдохоор шухаг бэшэшье металлнууд республикымнай туйлай ехэ баялиг гээшэ. Бүхы орон соомнай абтадаг алмазай ехэнхи хубинь Яхадта байдаг ха юм.

Яхад арадай соёл культура, литература болон искусство Совет засагай үедэ урган хүгжэһэн байна. Энээгээрээ манай арад омогорхохо ёһоороо омогорхоно. Юундэб гэхэдэ, революциин урда тээ яхадууд өөһэдынгөө үзэг бэшэггүй байгаа бшуу. Харин мүнөө манайда гүрэнэй университет, СССР-эй Наукануудай академиин филиал, хэдэн институт, 3 театр, олон тоото һургуули һудар бии.

1957 оной декабрь һарада Эхэ оронoймнай ниислэл хото Москвада яхад литература болон искусствын вечернүүд үнгэргэгдэһэн юм. Мүнөө үедэ литература, искусствымнай хүдэлмэрилэгшэд 1962 ондо Москвада болохо декададаа бэлдэжэ эхилэнхэй. Тэдэнэр декадада хүсэд бэлэдхэлтэйгээр ерэхын тула мүнөөнһөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ эхилэнхэй.

1959 ондо Москвада болохоёо байһан искусство болон литературын декадада һайнаар бэлдэжэ, творческо ехэ амжалта туйлахыень Бурят-Монголой культурын хүдэлмэрилэгшэдтэ хүсэнэбди.

Амжалтаартнай омогорхонобди

(Ажалшадай депутадуудай Эрхүүгэй областной Соведэй гүйсэдкомой Культурын управлениин начальник нүхэр Ломоносовой үгэһөө)

Съездын делегадууд! Эрхүүгэй областиин ажалшадай үмэнэһөө таанарые халуунаар амаршалнаб. Хүршэ республика болохо Бурят-Монголойнгоо 35 жэлэй хугасаада хараа байса хубилжа, хүгжэжэ байһые хаража омогорходогбди.

Түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушаагдаһан центнер мяхан, центнер таряан, килограмм нооһон коммунизмын һууриин хирпиисэ болоно бшуу. Эрхүүгэй областиин ажалшад һүүлэй жэлнүүдтэ гээгдэлһээ гаража, түрүүшүүлэй тоодо орожо байна. Мал ажал һайнаар хүгжэнэ. Үнгэрэгшэ хахад жэлдэ үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һааһан колхозууд үсөөн бэшэ болонхой. Зарим һаалишад бүри ехэ амжалта туйлаа. Областиин промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд һара, кварталайнгаа түсэб дүүргэхын түлөө шангаар тэмсэнэ.

Хүдөө ажалшадай, хүдэлмэришэдэй ургажа байгаа культурна эрилтэнүүдые гүйсэд хангахын тула областиин культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн оролдол эрмэлзэлгэ гаргана. Хүдэлмэриимнай һайн талын хажуугаар дутагдалнууд ушарна. Һүүлэй 2—3 жэлдэ 100 гаран клуб, Культурын байшангууд баригдаа. Энэмнай үшөө бага байна. Мүн клуб, библиотекэнүүдые заһабарилгада анхарал һулаар хандуулагдана, тиимэһээ тэдэнэр таарамжагүй, задагай зайдан болошоно.

Клубай хүдэлмэриин элдэб формонууд хэрэглэгдэнэ. Уранһайханай бүлгэмүүд хүдөө, городуудай клуб, Культурын байшангуудай дэргэдэ эмхидхэгдэжэ, хүнүүд энээндэ олоороо хабаадалсадаг юм. Уранһайханай областной харалгада эдэ бүлгэмүүд сооһоо эгээл бэлигтэй, мэргэжэл ехэтэй хүнүүд элирүүлэгдэнэ.

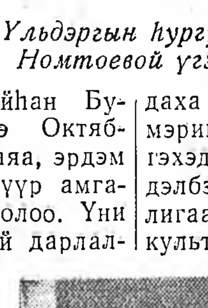
Манай область, илангаяа Усть-Ордын Бурят-Монголой национальна округ танай республикатай барисаагаа бэхижүүлнэ. Улан-Удын театрнуудай, хатар, дуунай ансамблиин артистнууд тиишэ ошожо, зүжэг наада табина. Саашадаа энэ холбоогоо бэхижүүлжэ, хоорондоо ябалсажа, дүй дүршэлөө андалдалсажа байха зэргэтэйбди.

Съездһээтнай ехэ юумэ ойлгожо бусахамнай. Тэрээнээ ажалдаа хэрэглэхэбди.

Хүдөөдэ ном худалдалгые һайжаруулха

(Яруунын аймагай Үльдэргын һургуулиин директор нүхэр Номтоевой үгэһөө)

Урдань барга балар байһан Бурят-Монгол орон Агууехэ Октябриин ашаар соёл культураяа, эрдэм һургуулияа хүгжөөхэ, элүүр амгаланиие сахиха эрхэтэй болоо. Үни холоһоо хойшо баяшуулай дарлалта доро байһан Яруунын аймагай Үльдэргэ нютагай ямараар хубилһаниие харуулһан жэшээнүүд барагдашагүй байха.

Мүнөө Үльдэргэ нютагта «Победа», «Коммунизм» гэжэ шэнэ техникээр хүсэд зэбсэгжэнги, мал ажал, таряан ажал зэргэ эрхилдэг томохон колхозууд тогтонхой. Үльдэргэ нютагта 3 библиотекэ, 3 эхин, 1 долоон жэжэлэй һургуули малшадай, таряашадай үхибүүдые эрдэм шудалуулжа, хүдөө ажахын, культурын мэргэжэлтэдые саашадаа бэлдэхэ үндэһэ һуури табижа үгэнэ гээшэ. Үльдэргын почтын таһагта үдэртөө 600 гаран газетэ, 200 гаран элдэб журнал абтажа байдаг. Колхознигууд, нютагай интеллигенци гүрэн соохи ажахын, культурын амжалтануудые, бүхы хубилалтануудые алгадгүй уншажа байдаг.

Гэбэшье, манай нютагта ябуулагдаха ёһотой соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин гол шухала һалбаринь юуб гэхэдэ, хүдөө ажахын продукт элбэг дэлбэгээр гаргахын түлөө баатарлигаар тэмсэжэ байһан малшадай культурна эрилтые хүсэдөөр хангаха гэһэн зорилго болоно. Колхозуудай культбаза, улаан булан, библиотекэ, бэшэшье эмхи зургаануудта ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдадаг байбашье, ажалшадай амаралга сэнгэлгэдэ нютагай партийна, советскэ организацинууд, түбхын түрүүндэ колхозой правлени ханамжа багатайгаар хандана гэхэдэ зүб.

Манай Үльдэргэдэ, мүн бэшэшье хүдөө нютагуудта бурят ном мууса худалдагдана. Олонхи ушарта сельпогой хүтэлбэрилэгшэд, наймаалагшад номой худалдаан гээшые «гүйсэгүй бараан» гэжэ тоолоод, ном һударые шорой тооһондо дарuулжа гү, али хүн зоной харахаар бэшэ газарта даражархёод байдаг.

Гурбан жэлэй туршада культураяа улам хүгжөөхэ тушаа дурадхалые бүримүһэн дэмжэхэ байнаб.

Культурно-ажаһуудалай барилга ехээр хэхэ

(Сэлэнгын аймагай культурын таһагые даагша нүхэр Жамбаловай үгэһөө)

Аймагай ажалшадай бэелүүлжэ байһан зорилготой нягта холбоотойгоор ажал хүдэлмэреэ ябуулхын тула культурын эмхи зургаанууд бодото хэмжээ абажа байна. Аймаг соохи культурын бүхы эмхи зургаанууд үнгэрэгшэ харалгын үедэ ажалшадай урда тооһоогоо хэһэн байгаа. Тус эмхи зургаануудай хүдэлмэриин дүй дүршэл согсологдоо, дутуу дунданууднь элирүүлэгдэжэ, зохистой хэмжээн абтаа.

Гэбэшье, зарим клуб, библиотекэнүүд хүдэлмэреэ ажабайдалһаа таһалдангяар ябуулна, культурна хүдэлмэриин элдэб метод арга хүсэдөөр хэрэглэнэгүй.

Республикын Культурын министерствын зүгһөө туһаламжа хэрэгтэй болоно. Теэд энэ министерство, тэрэнэй таһагууд бидэнэртэ туһаламжа үшөөл багаар үзүүлнэ.

Аймаг соо культурно-ажаһуудалай барилга муугаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Фермэ, отаранууд дээгүүр гоёор бариһан үйлэдбэриин байранууд яһала бии. Теэд культурно-ажаһуудалай барилгада зарим хүтэлбэрилэгшэд хайхарамжагүйгөөр хандажа, культбаза, улаан булан гэхэ мэтэнүүд үсөөнөөр баригдана.

☆ ☆

Кино харуулга һайжарха зэргэтэй

(Баунтын аймагай культурын таһагые даагша нүхэр Борисовай үгэһөө)

Хойто зүгэй арадуудай ажахы болон соёл культура хүгжөөхын түлөө Парти, Правительствомнай тон ехэ анхарал оролдолго гаргана. Холын хойто Баунтын аймаг хаража үзэхэдэ, эндэ соёл культурын гуламтанууд олоор бии болонхой. Хамтадаа 12 мянган хүн зонтой манай аймагта 12 клуб, 10 библиотекэ, 17 киноустановко гэхэ мэтэнүүд бии. Эдэ эмхи зургаанууд арад зонойнгоо урда Парти, Правительствын табиһан зорилго бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Үнгэрһэн хэдэн һарын туршада болоһон культурын эмхи зургаануудые харалга аймаг доторнай эмхитэйгээр үнгэрөө.

Гэхэ зуура, хүдэлмэридэмнай дутуу дунданууд үшөөл дайралдана. Зарим клуб, библиотекэнүүд хүдэлмэреэ ажабайдалтай һулаар холбоно. Бидэ энээнээ зайсуулхын тула хэмжээ абажа байнхайбди. Хэрбэ республикын Культурын министерствын түргэнөөр, саг сооль бид[э]нэртэ туһалдаг байгаа һаань, эд[э] дутагдалнууднай һураггүй ба[г]... байха һэн.

Культурын министерство манай бэшэгүүд[тэ] түргөөр харюу үгэж[э] эрилтыемнай дүүргэдэ[г]гүй. Манай аймагай г[а]зар үргэн бшуу. Гэбэшь[е] кинофильмые миил хоё[р] һарын туршада аймаг соогоо байлгаад буса[а]даг юмди. Бүхы зоно[й] хангахын тула кино[]фильмнүүдые таба һары[н] туршада аймагтаа бай[л]гахыемнай гуйжа, Куль[]турын министерстводэ хандаһан ба[й]гаабди. Теэд энэ эрилтэмнай мүнөө болотор дүүргэгдэнэгүй.

Республикын кинопрокадай хү[]дэлмэриие һайжаруулхын тул[а] Культурын министерствын мэдэлд[э] тэрээниие оруулха хэрэгтэй.

Манай дүй дүршэлһөө

(Баргажанай аймагай Баянголой Культурын байшангай директор нүхэр Баторовай үгэһөө)

Бархан уула, Бархан уула
Баргажан нютагайм шэмэг юм...

гэжэ манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хүбүүд, басагад дууладаг юм. Урда хадын үбэр талаар гонзойһон Баянголой талада манай колхозой 25 мянган адуу мал бэлшэдэг. 1956 онойхитой сасуулхада һү һаалга 2,5 дахин дээшэлээ, хонин бүриһөө 0,8 килограмм нооһон ехээр абтаа.

Колхознигууд баян бардам һуудалтай боложо байна. Тэдэнэр һайнаар ажаллахынгаа хажуугаар культурнаар амардаг болонхой. Колхоздо Культурын байшан, 3 культбаза, 5 улаан булан ажаллана. Эдэниие даагшадаар дүршэлтэй, оролдосотой хүнүүд табигданхай. Тэдэнэр ажалдаа эдэбхитэдые олоор хабаадуулна.

Культурын байшанда, культбазануудта элдэб темээр лекци, хөөрэлдөөнүүд түрэлхи хэлэн дээрэ хэгдэнэ, асуудал харюугай, тематическа вечернүүд, аман үгын журнал эмхидхэгдэнэ. Энээндэ нютагай интеллигенци эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Культбаза, улаан булангууд хо[о]рондоо мүрысэжэ байдаг. Мүры[сэ]сөөндэ илагшада тусхай мүнгэн ша[н] (350 түхэриг) барюулагдана. Үнг[э]рэгшэ кварталай дүнгүүдээр Со[б]лой культбазада шан үгтөө.

Культурын байшангай дэргэд[э] уранһайханай бүлгэм һайнаар хү[]дэлнэ. Холын отара, гүүртэнүүдэ[й] хонишод, һаалишадые энэ бүлгэм[]дэ хабаадуулхын тула бидэнэ[р] культбазануудта ошожо, репетиц[и] хэдэгбди. Хоорой, хатарай, уран ун[]шалгын, дуунай номернуудай ха[]жуугаар Ц. Шагжинай «Будамшуу», «Эй даа, Базар, Базар!» гэжэ зүжэ[]гүүдые сценэ дээрээ табинхайбди. Уранһайханай республиканска ха[]ралгада манайхин хабаадалсажа[,] дууша хүбүүд Лубсанов, Цырено[в] гэгшэд һайн сэгнэлтэдэ хүртөөд[,] оперо, баледэй театрта абтаба.

Клубна хүдэлмэрилэгшэдэй кадр[]нуудые бэлэдхэлгэдэ анхарал хан[]дуулхаар саг ерээ. Дээдэ эрдэмтэй[] иимэ хүнүүд республикадамнай үгы[]шахуу. Зүүн Сибирьтэ тусхай ин[]ститут нээгээ һаа, һайн бэлэй.

Культурын байшан хэрэгтэй

(ВЛКСМ-эй Бабушкинска горкомой секретарь нүхэр Рубцовой үгэһөө)

Бабушкин городой предприятинууд энэ жэлдэ үйлэдбэриингөө түсэбые һараһаа һарада дүүргэжэ, амжалта туйлажа байна. Шэнэ предприятинууд баригдана, байгаашань үргэдхэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд баригдажа, үргэдхэгдэнэгүй. Эндэ 200 хүнэй багтаамжатай түмэрзамайхидай клуб, оройдоо 140 һууритай Культурын байшан бии юм. Олошоржо байгаа хүн зоной эрилтые энэ хоёр клубууд яагаадшье хангажа шадахагүй байна.

Культурын уужам ехэ байшан городто ойрын сагта бариха хэрэгтэй болоо. Хэрбээ эдэ зургаануудай мүнгэ һомолоо һаань, манай залуушуул барилгада хабаадалсахаар бэлэн.

Культурын байшан ажал хүдэлмэреэ кино харуулалгаар хизаарладаг болонхой. Түсэб дүүргэхын тула һарын 28 үдэшэндэнь кино харуулагдана. Теэд ондоо хэмжээ-ябуул[]га үнгэргэхэ гэхэдэ, клуб сүлөөгүй байна бшуу. Кино шанар муутай[]гаар харуулагдана. Тэрэнэй гол шалтагааниинь гэхэдэ, кинопрока[т] хуушарһан, муу кинолентэнүүдые эльгээнэ.

Уранһайханай хүтэлбэрилэгшэ[д] массовигуудай Культурын байшан[]гай дэргэдэ үгы байһан дээрэһээ эн[]дэхи ажал хэн һонирхолтойгоо[р] ябуулха гээшэб?

Республикын арадай творчествы[н] байшан репертуар эльгээнэгүй. Тии[]мэ Байшан бии юм гэжэ дуулаха[]һаа ондоо хэһэн юумэнь харагда[]даггүй.

Культурын министерствоһээ хү[]нүүд ерэжэ, юу хэжэ байһаарнай[] һонирходоггүй. Ажалшадай куль[]турна эрилтэнүүдые үшөө һайнаар[] хангаха хэрэгтэмнай Культуры[н] министерство туһалха бээ гэж[э] найдагдана.

Кадрнуудые бэлдэлгэдэ анхарал хандуулха

(БМАССР-эй арадай артист, композитор Батуевай үгэһөө)

Бурят-Монголой композиторнууд һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ мэргэжэлээ дээшэлүүлхын тула эршэмтэйгээр ажаллажа, амжалта туйлаа. 1959 ондо Москвада болохо бурят-монгол искусство, уран зохёолой декадые угтуулан, Б. Ямпилов «Моргоон» гэжэ опероо дүүргээд, композитор Книппертэй хамта «Ангара дүүхэй» гэжэ балет бэшэжэ байна. Д. Аюшеевэй «Анда нүхэд» гэжэ оперо түрүүшынхеэ һаяар табигдахань. Би композитор Майзельтай хоёр балет бэшэнхэйб. Хоюуландаа энэ һарада оперно театрта табигдаха юм. Книпперэй «Байгал дээрэ» гэжэ оперо һаяшаг харагшадые баясуулба. Эдэ бүгэдэ композиторнуудай мэргэжэлэй дээшэлһые эли тодоор гэршэлнэ.

Һүүлэй хорин жэлдэ композиторнуудай тоо нэмэнэгүй, тэрэл зандаа байһаар. Бидэнэр үбгэржэ байнабди. Эгээл «залуумнай» 42 наһатай болоо. Композиторнуудые бэлдэлгэдэ анхарал хандуулхаар саг ерээ.

Бурят-Монголой хүгжэмэй училищи урдаа табигдаһан зорилгоёо хүсэд дүүргэнэгүй. Багшанараар дутамаг. Тусхай дунда һургуулигүй багшанаршье тэндэ бии. Энээниие саашадаа тэсэжэ бо[]лохогүй. Училищиие үндэр мэргэ[]жэлтэй багшанараар, театрнууды[н] хүгжэмшэдөөр хангалгада туһа[] хүргэхыень РСФСР-эй Культуры[н] министерствые гуйнабди.

Һүүлэй үедэ олон хүнүүдэй ха[]баадалгатай хоорнууд олошороо[]. Хүдөөгэй хоровой коллективүүд го[]родуудайхиһаа гүйсэдхэлгынгөө та[]лаар заашье дутахагүй байһаниинь һая үнгэрһэн республиканска ха[]ралга дээрэ элирбэ.

Гэбэшье, амжалтануудай хажуу[]гаар дутагдалнууд бии байһаар. Энэ харалгада шэлэй заводойхид, түмэр замай узелайхид хөоргүй байба. Мүн Иволгын, Заиграйн, Прибайкальска аймагууд харалгада муугаар бэлэдхээ.

Уранһайханай бүлгэмүүдэй хүдэлмэридэ театрнуудай артистнууд, хүгжэмшэд, мүн искусствода бусад хабаатай хүнүүд саг үргэлжэ, туһалжа байха зэргэтэй. Энэ талаар Бүхэроссин хоровой обществын Бурят-Монголой отделени хоровой коллективүүдтэ туһалжа байха үүргэтэй.

Чехословакиин Республикын Президент А. Новотный Ленинградта айлшалжа байна

ЛЕНИНГРАД, июлиин 4. (ТАСС). Чехословакиин Коммунистическэ партиин ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, Чехословакиин Республикын Президент Антонин Новотныые, Чехословакиин компартиин, Чехословакиин гүрэнэй элитэ ажал-ябуулагшадые, мүн тэдэнэртэй суг ябалсаһан КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевые ленинградайхид тон халуунаар угтаба.

Чехословакиин, Советскэ Союзай тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн Московско вокзал дээрэ Ленинградай ажалшадай түлөөлэгшэд хүндэтэ айлшадаа угтаһан байна.

А. Новотный, Н. С. Хрущевой перрон дээрэ гаража ерэхэдэнь суглаагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Үхибүүд айлшадтаа баглаа сэсэгүүдые барюулаа. Президент А. Новотный хүндэтэ харуулай рапорт абана. Чехословакиин, СССР-эй гүрэнэй гимннүүд һүр жабхалантайгаар зэдэлнэ. Н. С. Хрущевтой сугтаа Президент А. Новотный хүндэтэ харуулай урдуур ябажа гарана.

КПСС-эй Ленинградай областной комитедэй Нэгэдэхи секретарь И. В. Спиридонов амаршалгын үгэ хэлэжэ, хүндэтэ айлшадта хандаба. Удаань А. Новотный харюугай үгэ хэлээ.

А. Новотный, Н. С. Хрущев болон бусад айлшад нээмэл машинануудта һуугаад, һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэһэн Невскэ проспектээр ябаба. Хүндэтэ айлшадаа Ленинградай олон мянган ажалшад халуунаар угтаа.

Нүхэд А. Новотный, Н. С. Хрущев, мүн тэдэнэртэй суг ябалсаһан Чехословакиин ажал-ябуулагшад тэрэ үдэртөө Ленинградай үнинэй предприятинуудай нэгэн — Кировскэ завод ошожо хараа.

***

Заводой хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд хүндэтэ айлшадаа халуунаар угтаа. Нүхэд А. Новотный, Н. С. Хрущев цехүүдээрнь ябажа хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэһэн байна.

Заводой үргэн ехэ талмай дээрэ олон мянгаад хүнэй хабаадалгатай митинг болоо.

Булад шудхагша М. Жуковский, инженер Канавина болон бусад Чехословакиһаа ерэһэн нүхэдөө, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшые амаршалһан байна.

Митинг дээрэ А. Новотный, Н. С. Хрущев үгэ хэлээ.

***

Ленинградай Дворцово талмай һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Городой хүн зон олоороо талмай тээшэ субана...

Суглаагшадай нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан нүхэд А. Новотный, Н. С. Хрущев, ахадүү хоёр оронуудай партийна, гүрэнэй ажал-ябуулагшад трибуна дээрэ гаража ерэнэ.

КПСС-эй Ленинградай обкомой нэгэдэхи секретарь И. В. Спиридонов ниитэ городской митинг нээхэ зуураа, ахадүү Чехословакиин арадай түлөөлэгшэдтэ халуун баярые хүргөө.

Мүн үгэ хэлэһэн «Большевик» заводой токарь-новатор В. Н. Трутнев, СССР-эй Наукануудай академиин физико-техническэ институдай директор, Социалистическэ Ажалай Герой Б. П. Константинов, Волосовско районой «Ленинский путь» колхозой түрүүлэгшэ, Социалистическэ Ажалай Герой Ф. А. Иванов, Ленинградай залуушуулай түлөөлэгшэ Л. Наумова гэгшэд өөһэдынгөө хэжэ байгаа ажал тухай мэдээсэһэн, ахадүү Чехословакиин арадта амжалта туйлахыень хүсэһэн байна.

Чехословакиин Коммунистическэ партиин Нэгэдэхи секретарь, Чехословакиин Республикын Президент А. Новотнын трибунада гарахадань суглаагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Нүхэр А. Новотный хани халуунаар угтаһанайнь түлөө Чехословакиин коммунистнуудһаа, Чехословакиин бүхы арадуудһаа Ленинградай ажалшадта ахадүүгэй баяр хүргөө.

КПСС-эй, ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущев митинг дээрэ үгэ хэлээ.

...Митинг дүүрэбэ. Партийна гимн—«Интернационалай» ирагуу аялган уужам үргэн талмай дээгүүр зэдэлнэ. Ниитэ городской митингдэ хабаадалсаһан 300 мянгаад хүн энэ гимн дуулаа.

***

ЛЕНИНГРАД, июлиин 5. (ТАСС). Чехословакиин Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Чехословакиин Республикын Президент А. Новотный, КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, Президентые үдэшэлсэжэ ябагшад эскадренна миноносец дээрэ һуугаад, Кронштадт мордоо.

Үдэрэй 12 час 30 минутада хүндэтэ айлшад далайн эрьеын хэрэмдэ хүрэжэ ерэбэ. Чехословакиин Республикын Президент Антонин Новотнын хүндэлэлдэ «Киров» гэжэ крейсерһээ салют үгтөө.

Далайн эрьедэ байһан сэрэгэй корабльнууд үнгэ бүриин тугуудаар шэмэглэгдэнхэй байгаа. Нүхэд А. Новотный, Н. С. Хрущев «Киров» гэжэ крейсерые хараад, тэндэ алба хэжэ байһан сэрэгэй морягууд болон нахимовецуудтай сугтаа дүрэеэ буулгуулаа.

Тэрэнэй удаа нүхэд А. Новотный, Н. С. Хрущев уһан доогуур ябадаг онгосо хараһан байна. Ленинградай далайн-сэрэгэй районие командалагша адмирал И. И. Байков офицернүүдэй байшанда айлшадай хүндэлэлдэ сайлалга эмхидхэһэн байна.

(ТАСС).

КУКУРУЗА УРГУУЛХА АГРЕГАДАЙХИД! Ургасын харууһа һайжаруулжа, эшэ набшаһа ехээр абахын тула социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэе!

☆

Манай хүсэл оролдолго

Кукурузын үндэр баян ургаса абахын тулада тарилга хэхэһээ эхилээд, хуряажа абаха болотороо нилээд ехэ оролдолго гаргажа хүдэлхэ хэрэгтэй. Манай колхозойхид урда жэлнүүдтэ кукуруза ехээр таридаггүй, тарихадаашье, тэрэнээ хүсэд һайнаар харууһалдаггүй байгаа. Тиимэһээ биратай ургаса абтадаггүй һэн. Тиигээдшье хожомдожо тарихадань, зарим жэлдэ ургасыень эртын хюруу хүлдөөжэрхидэг бэлэй.

Харин байгша ондо колхознай өөһэдын машина, техникэтэй болоходоо, одоол кукуруза горьтойгоор тарижа, һайнаар харууһалжа ургуулха аргатай болоо. Энэ жэлдэ хамта 70 гаран гектарта кукуруза яһала эртэ таряа һэмди. Энэмнай үшөөл бага гээшэ. Ерэхэ жэлдэ энэ ургамалые хоёр дахин ехээр тарихаар хараалхабди. Олон жэлдэ шэбхээр үтэгжүүлһэн, шииг нойтоор ходо элбэг байдаг, нёдондо хартаабха тариһан газарта мүнөө жэлдэ кукурузаяа таряабди. Кукурузынгаа эшын гараад байхада, ургасаяа хоёр дахин борнойлообди. Мүнөө ургасань нилээд һайнаар, жэгдээр гаранхай. Эшэ бүхэндэнь 4—5 набшаһан ургаад байна. Эдэ үдэрнүүдтэ колхозоймнай түрүү механизатор нүхэр С. Сороковиковой комплексно агрегадайхид ургасынгаа зурууд хоорондохи газарые нэгэ тээшэнь культиватораар элдүүрилжэ дүүргээд, һаянай хүндэлөөшэнь элдүүрилжэ захалаа. Гадна, агрегадайхид ургасынгаа га бүридэ 1,5—2 центнер сульфат аммони үтэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл оруулаа. Тиигэжэ байгша ондо кукурузынгаа гектар бүриһөө 300 центнерһээ доошо бэшэ ногоон эшэ набшаһа абахын түлөө тэмсэнэбди. Энэ зорилгоёо дүүргэжэ шадабалнай, гансахан кукурузын эшэ набшаһаар үнеэн бүридэ 4—5 тонно силос даргадаха байна. Тиихэдэ силос болгохын тула горьтой талмайда наран сэсэг, горохтой холижо овёс таряа һэмди. Тэдэнэймнайшье ургаса яһала һайн.

Мүн энэ жэлдэ бүхы ороохото тарянай га бүриһөө дунда зэргээр 14,3 центнер ургаса хуряахаар шиидэнхэйбди. Мүнөө тарянаймнай ургаса баһал һайн, бүри эртынхинь хоолосоо харбажа эхилээ. Шэниисэ, хара тарянай 500 га газарта буртаг үбһэн, үрмэдэһэн түүгдэжэ сэбэрлэгдээ.

Манай артелиин гэшүүд түрэл республикынгаа 35 жэлэй ойн үдэрые иимэ амжалтаар угтаа юм.

С. Шафиров,
Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ.

☆ ☆

Погранична МТС-эй харьяата Ленинэй, Калининай, Ульяновай, «Красное Знамя» колхозууд өөһэдын машина, зэмсэгүүдтэй болоһон юм. МТС-эй механизаторнууд мүнөө колхоздо оронхой. Тиибэшье МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд механизаторнуудтаяа нягта холбоо барисаатай, тэдэнэй ажал хүдэлмэридэ бодото туһаламжа үзүүлжэ байдаг юм. **Зураг дээрэ:** Погранична МТС-эй директор нүхэр И. Донской, (баруун тээхинь) Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизатор Д. Добеев, В. Дарижапов гэгшэдтэй ажал хүдэлмэри тухайнь хөөрэлдэжэ байна.

Ф. Сорокиной фото.

Зориһондоо хүрэхэбди

Манай артелиинхид байгша ондо хамта 310 гектар кукуруза таринхай. Гадна, Украинын суута полевод, Социалистическэ Ажалай 2 дахин Герой нүхэр Гиталовай жэшээгээр, кукуруза ургуулха тусхай комплексно хоёр агрегат эмхидхэгдэжэ, тэдэндэ бүхы машина, зэмсэг даалгагдажа үгтөө. Эдэ агрегадуудыемнай дүршэл ехэтэй, түрүү механизаторнууд Цырендоржо Цыденов, Амагалан Тогтохоев гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Мүнөө кукурузымнай ургаса яһала һайнаар, 25—30 сантиметр үндэрөөр, буртаг үбһэ, үрмэдэһэгүйгөөр урганхай. Эдэ үдэрнүүдтэ агрегадууднай кукурузынгаа ургасын 65 гектарые хоёрдохёо уһалжа дүүргээд, һаядаа 165 гектар газарта тракторна культиватораар ургасын зурууд хоорондохиие элдүүрилхэ юм. Тиихэ зуураа, ургасадаа нэгэ мүһэн суперфосфадаар нэмэлтэ тэжээл оруулха байна. Тиигэжэ энэ 165 гектар газарһаа га бүриин 250—300 центнер ногоон эшэ набшаһа абахаар хараалнабди. Энэ зорилгоёо дүүргэжэ шадабалнай һаамхай үнеэн бүридэ 8—10 тонно шэмэтэ тэжээл, силос даргадаха байна.

Ц. Дансорунов,
Сэлэнгын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Борнойлго хэжэ байна

Хориин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ороохо тарянай ургаса яһала һайн. Энэ жэлдэ колхозойхид нёдондонойхиһоо богони болзор соо 1500 гектар газарта ороохо, тэрэ тоодо 200-гаад гектар кукуруза тариһан байна.

Ургасынгаа хойноһоо хаһа саг сооһь, һайнаар харууһалһанайнь ашаар таряаландань буртаг үбһэн хомор. Гэбэшье зарим газарта буртаг үбһэнэй ургахада, тэрэниие үгы хэхын тула саг соогоо хэмжээн абтана. Механизаторнууд Д. Цыренжапов, Ж. Шойронов, Д. Цыбиков болон бусад ургаса харууһалха графигай ёһоор 250-яад гектар таряаланда борнойлго хэбэ.

— Ургаса харууһалгада манай колхозойхид, механизаторнууд эдэбхитэй оролдосотойгоор хабаадажа, үдэрэйнгөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Мүнөө кукурузын ургасын хойноһоо харууһалха хүдэлмэри эхилжэ байнабди,—гэжэ түрүүлэгшын орлогшо П. Эрдынеев хөөрэнэ.

Колхозой адуу мал жэлһээ жэлдэ үдэжэ, олошоржо, шэмэтэ һайн тэжээл урда урдынхиһаа ехээр бэлдэхээр болоо. Тиимэһээ тус колхозойхид илангаяа кукурузын хойноһоо шанартайгаар харууһалан, үндэр ургаса абаха зорилго табина.

М. Николаев.

ХҮДӨӨГЭЙ КУЛЬТУРЫН БАЙШАН

Баргажанай аймагай Баянголой культурын байшан Карл Марксын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдэй дунда культурын хүдэлмэри һайнаар ябуулдаг юм. Тус байшангай директорээр дүй дүршэлтэй болоһон, оролдосотой нүхэр В. И. Баторов ажаллана. Бүхы хүдэлмэреэ эндэхи колхозой хэжэ байһан ажалтай нягтаар холбожо ябуулдаг байна.

Манай республика дотор культурын эмхи зургаануудай харалганай үнгэржэ байха үедэ энэ Культурын байшан хүдэлмэреэ элитээр һайжаруулжа шадаа. Байшан соо долоон хоногто нэгэ дахин лекци, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэдэг юм. Энэ жэлэй 5 һарын туршада Культурын байшанда, мүн малай фермэ, отара дээгүүр 20 лекци уншагдаа. Тэдэ лекцинүүдые хамта дээрээ 10 мянга тухай хүн шагнаһан байна. Мүн энэ үе соо тематическа үдэшэ, асуудал болон харюугай үдэшэ, колхозойнгоо түрүү хүнүүдтэй уулзалга хододоо болоо. Тэрэшэлэн һара болоод лэ малшадай үдэр үнгэргэгдэнэ.

Колхозой фермэнүүд дээрэ культбазанууд хүдэлдэг юм. Тэдэнэй хүдэлмэридэ Баянголой Культурын байшангые даагша нүхэр В. И. Баторов ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

Эндэхи уранһайханай бүлгэмэйхид эрхим ажалаараа шалгардаг. Культурын байшангай, мүн культбазануудай дэргэдэ уранһайханай бүлгэмүүд хүдэлнэ. Жэшээнь, драмын, дуунай, хүгжэмэй, хатарай, нарин уралалгын бүлгэмүүд бии. Тэндэ аяар 150 хүн эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Уранһайханай бүлгэмэйхидэй хабаадалгатайгаар 20 гаран концерт, зүжэг наадан табигдаа. Тэдэнние 15 мянга гаран хүн хараһан байна.

Культурын байшангай дэргэдэ хүдөө ажахы шудалха кружок эмхидхэгдэнхэй. Энэ кружогой хүдэлмэридэ 58 хүн хабаадалсана. Байшан соо харуулан ойлгуулха зүйлнүүд эмхитэйгээр хэгдэнхэй. Гүрэнэй болон колхозой урда табигдаһан зорилго харуулһан стенднүүд бэлдэгдэнхэй. Тэдэнэй дунда «30 жэл соо манай колхоз юу туйлааб» гэһэн гоё һайханаар хэгдэһэн стенд онсо илгарна.

Тус байшангай хүдэлмэриие 11 хүнһөө бүридэһэн совет хүтэлбэрилжэ, бүхы хэмжээ-ябуулгануудыень уридшалан хараалдаг юм.

Байшангай харалгын зал соо 250 хүнэй һууха һуури, кружогуудай хүдэлмэри ябуулха 3 таһалга бии. Дивангуудынь гоёор хэгдэнхэй. Элдэб шэмэглэлтэ, гоёолтын зүйлнүүд олон. 3 баян, национальна инструментнүүдэй оркестр, гармошка, гитара, балалайка байха юм.

Колхозой правлени Культурын байшанда туһаламжа үзүүлнэ. Жэшээнь, гансахан энэ жэлдэ 20 мянган түхэриг түхеэрэлгэ абахыень гаргажа үгэнхэй.

А. Владимиров.

ҺААЛИША БАСАГАН МАРИЯ

Эдир наһанһаа ажалай баян дүршэлтэй болохо гэжэ залуушуулай эрмэлзэдэгынь тон һайшаалтай. Юуб гэхэдэ, залуудаа ажалай дүршэл оложо шадабал, тэрэ тусхай нэгэ мэргэжэлтэй болохо ха юм. Энэнь залуу хүнэй ерээдүйн ажабайдалай замые тодоруулжа, шэнэ арга дүршэлэй оньһые нээхэ һургуули болохо үгэхэл.

Олон тоото залуушуул малай гүүртэ, отаранууд, полевой бригадануудта залуу наһанайнгаа эршэ хүсые харуулжа байна. Тэдэнэй тоодо Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой залуу һаалишадай нэгэн Мария Жамбалдоржиева оролсоно.

...Эртэ үглөөгүүр һэн. Шара Бэльчирэй гүүртын оршон тойронхи залуухан хуһад тээһээ шубуудай жэргэхэнь соностоно. Сэдьхэл баясуулма арюухан зунай ажалай үглөө! Ногоон торгон хубсаһаяа хэдэрһэн тала дайда, унаартан сэнхиһэн хада ууланууд дээгүүр алтан наранай туяагаа сасахань үшөөл үдьі. Эгээл энэ үедэ хүнэгүүдые барһан һаалишад вуһалангай байра тээшэ ошобо.

Бэеэр багашаг, залуухан һаалишан түрүүшынгээ үнеэ һаажархёод, хүнэгөөр дүүрэн һү бидондо хэжэ байхадаа:

— Һүмнай дээшэлжэл байна. Үсэгэлдэр үглөөгүүр эреэгшэнһээ 7,5 литр, мүнөө 8 литр һаагааб,— гээд, галтай харахан нюдөөр энеэбхилэн, бидэнэр тээшэ хараба.

Тэрэнэй сагаахан шарайда баярай тэмдэг үзэгдэнэ. Үхибүүндэл шарайтай энэ залуу басаганай ажалаараа баясан омогорхохые харахадаа, бэрхэшээлнүүдһээ тэрэнэй сухарихагүй зоригтойень мэдэхээр лэ байгаа һэн.

Мария үнеэн бүхэнэйнгөө дэлэнгые нидхэржэ, массаж хэжэ байгаад һаана. Хүнэгөөр дүүрэтэр һү хүүсэ һаагаад, хэмжэһэнэй һүүлээр бидонуудта хэнэ. Мария хүдэлсэтэй шадамараар, нэгэшье маргангүй ажаллажа байгаа һэн. Комсомол Жамбалдоржиева хоёрдохи жэлээ һаалишанаар ажаллажа байна. Түрүүшээр залуу һаалишанда бэрхэшээл дайралдадаг байгаа. Илангаяа үбэлэй үедэ үнеэдые байрадань харууһалхадаа бэрхэшээлтэй дайралдаа. Үнеэдээ һааха, зоотехнигэй заабаряар харууһалхаһаа эхилээд, үбэлэй богонихон үдэр соо ехэхэн ажал хэжэ үрдихэ хэрэгтэй бшуу. Халтад лэ гээ һаа һүнэй гараса доошолжо болохо байгаа. «Энэ залуухан басаган һаалишан боложо шадаха юм аал?» гэжэ зарим хүнүүд хэлсэдэг һэн. Гэбэшье 16 наһатай һаалишан ажалдаа ехэ оролдосотойгоор, харюусалгатайгаар хандажа, аха нүхэдһөө түрүү дүршэл халан абажа, алхам бүхэндэ мэргэжэлээ арьбадхажа эхилээ һэн.

Жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо залуу басаган һаалишанай мэргэжэл яһала һайнаар шудалжа гараба. Анхандаа үнеэ һаажа үзөөгүй байбашье, колхозой правлениин, комсомолой организациин этигэл найдабаридаа хүртөөд, энэ ажалда зоригжоһон залуу һаалишан үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1300 литр һү һаажа, колхозойнгоо түрүү һаалишадай нэгэн болоо.

Үнеэдые байрадань харууһалдаг, үбэлэй һарануудташье һү һаалгаяа дээшэлүүлхын түлөө Маруся ехэ оролдосотойгоор тэмсээ. Үнеэн бүхэнһөө һаагдаһан һүнэй хэмжээгээр тэжээлээ хубаарилха, эдеэлүүлхэдэ ехэ һүн һаагдадаг гээшэааб даа. Тиимэһээ энэ басаган рационой ёһоор концентрат, силос, үбһэ, зелёнко г. м. тэжээл буйлуулжа, һаамхай үнеэдээ эдеэлүүлдэг, бүлеэн уһаар үдэртөө хоёр дахин уһалдаг байгаа. Мүн үбэлдөө үнеэдэйнгээ хэбтэри ходо сэбэр байлгадаг һэн.

Ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, амжалтатайгаар ажаллаһанайнгаа түлөө Мария Жамбалдоржиева хүдөө ажахын түрүүшүүлэй аймагай суглаанда хабаадалсаа. Энээнэй урда тээ республикын залуу малшадай зүблөөндэ хабаадалсажа, ондоо аймагуудһаа ерэһэн нүхэдтээ дүй дүршэлөө андалдажа, нилээдгүй юумэ ойлгожо абаа. Тэрээн тухайгаа сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө һайса хөөрэжэ үгэһэн байна. Тэрэшэлэн комсомолой XIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, түрүүлжэ гараа.

Мүнөө зунай үедэ бүри ехэ һү һааха зорилго табинхай. Энэ жэлэй табан һара соо Жамбалдоржиева үнеэн бүриһөө 680 литр, май һарада 200 литр һү һаагаа.

— Жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө һарадаа дунда зэргээр 200 литр һү һаагаад байгаа һаа, уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэб. Үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо һү һаалгаяа 500 литрээр дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоноб. Энэ хабар үнеэдтэмнай тэжээл дутамаг байгаа. Тиимэһээ һү һаалгаяа балай ехэ дээшэлүүлээгүйб. Гэбэшье бидэнэр, һаалишад, ехэ һү һаахын түлөө тэмсэжэл байһаарбди, — гэжэ энэ залуу һаалишан хэлээд, иигэжэ нэмээнэ: — Зунай үедэ һү һаалга гол түлэб бэлшээриһээ дулдыдадаг. Июль, август һарада һоно, илааһан олошоржо, үдэрэй халуунда үнеэд эдеэлдэггүй шахуу. Энээнһээ шалтагаалан, һү һаалга доошолдог. Тиимэһээ һүниин бэлшээри зүбөөр эмхидхэхэ ёһотой аад, энэ хэрэгтэ анхарал хандуулагдаагүй байһаар.

Залуу һаалишан үнеэдээ харууһалхаһаа гадна, тугалнуудаа харууһалдаг. Үнгэрһэн жэлдэ даажа байһан 14 үнеэнһээ 14 тугал абажа, 5—6 һаратай болоторнь түлжүүлээд, залуу малай гүүртэдэ тушаагаа һэн. Мүнөөшье арба гаран тугал эхэһээнь һалгаагаад, һайнаар харууһална. Тугалнуудынь булта мяхалиг, томонууд юм.

Комсомол Жамбалдоржиева ажаллахынгаа хажуугаар юрэнхы эрдэмээ дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог. Тэрэ политическэ эрдэмэй үндэһэ һуури шудалха кружогто эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тиин үзэһэн юумэёо һайнаар ойлгоһоноо тээсгэн түгэсхэлэй занятида харуулба. Гадна, Мария газетэ, ном ходо уншажа байдаг.

Коммунистическэ общество байгуулха эдэбхитэй, ушар ёһо мэдэхэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ тухай ВЛКСМ-эй XIII съезд дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые уншаад, Мария Жамбалдоржиева ажалдаа бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха, комсомолойнгоо уялгые наринаар дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Алдарта комсомолойнгоо 40 жэлэй ойе ажалай бэлэгээр угтахын түлөө залуу һаалишан аймагайнгаа һаалишадай социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, шэн зоригтойгоор ажаллажа байна.

Тори. **Даши Дугаров.**

Улаан тугаа алдабагүй

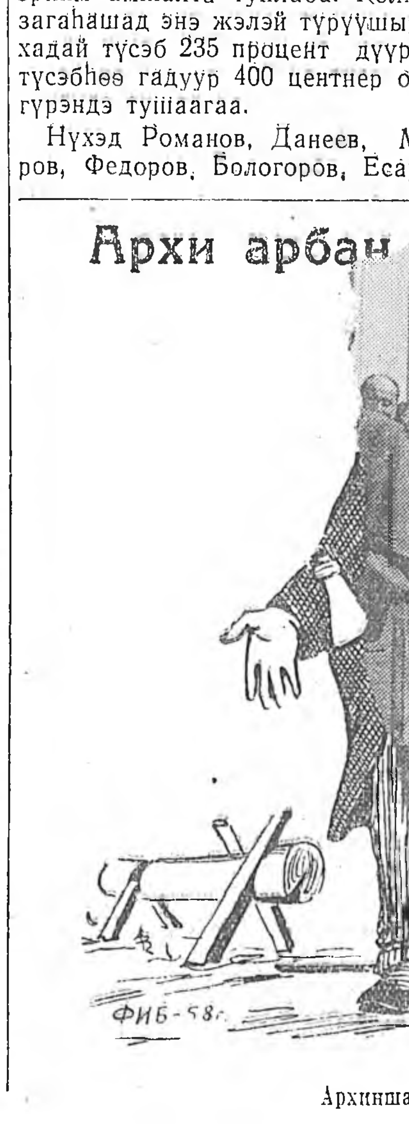
Совет хүнүүд түүхэтэ һайндэрнүүдээ ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтадаг заншалтай. Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой загаһашад республикынгаа 35 жэлэй ойе угтуулан, ажалдаа эрхим амжалта туйлаба. Колхозой загаһашад энэ жэлэй түрүүшын хахадай түсэб 235 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур 400 центнер омоли гүрэндэ тушаагаа.

Нүхэд Романов, Данеев, Мосоров, Федоров, Бологоров, Есаулов, Кузьмин гэгшэдэй загаһа барилгын звенонууд июнь һарада туд тудтаа 40 центнер загаһа барижа, эрхим жэшээ харуулаа. Загаһашад эдэ үдэрнүүдтэшье амжалтаяа улам арьбадхажа, звенонууд үдэр бүхэндэ 12—15 центнер загаһа барина.

Аймагай загаһашадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн энэ колхоздо БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Совнархозой дамжуулгын Улаан туг дахин дэгдэбэ.

И. Петров.

Архи арбан... ...отой

Архинша хү...

...дент А... айлшаар ерэһэн... лан городой ажа... Тбилиси городто июл... шэ болоо.

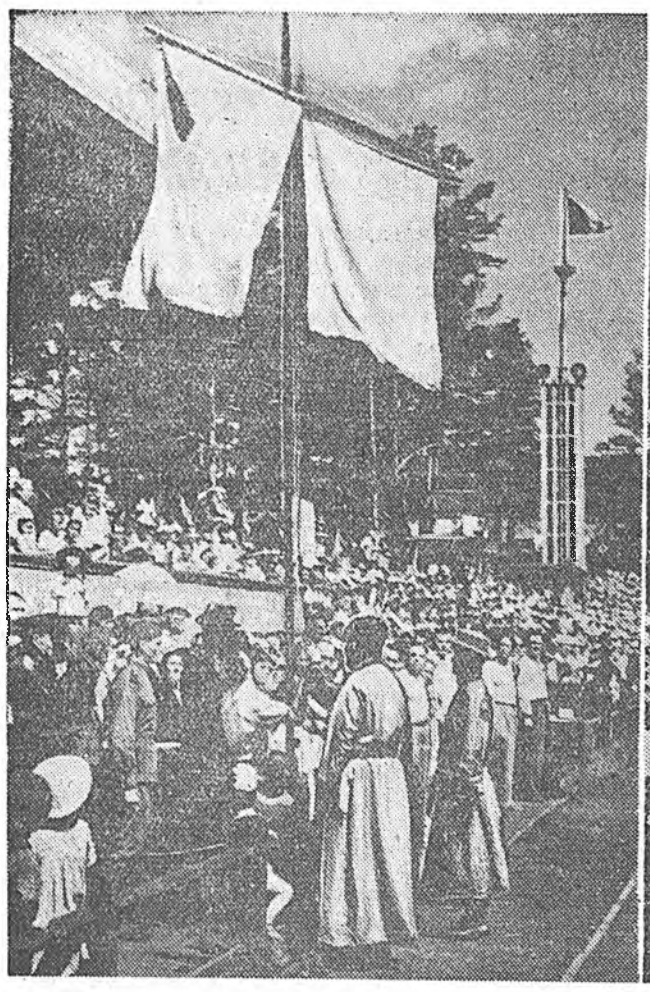
«Динамо» стадион дээрэ 30-аад мянган хүн суглараа. Тэдэнэр А. Новотные, мүн Чехословакиин гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшадые халуун зүрхэнһөө амаршалаа.

Паровозо-заһабарилгын заводой слесарь-новатор П. А. Беденяшвили, Грузиин Наукануудай академиин академик В. Д. Купрадзе, станок бүтээлгын заводой инженер Франтишек Чесанек, студентка Лия Шенгелия гэгшэд амаршалгын үгэ хэлээ.

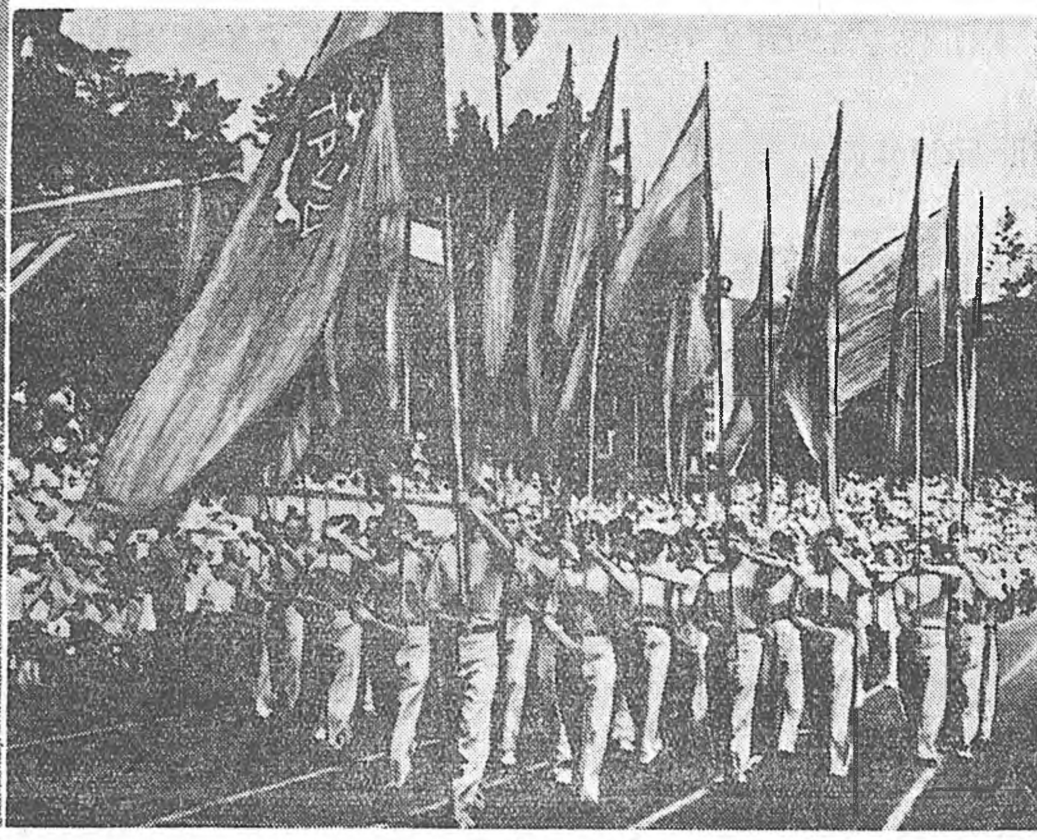
Һайн һайхан ажаһуудал, шэнэ байдал зохёогшо, ондоо социалистическэ гүрэнүүдтэй сугтаа эб найрамдалай түлөө, арадуудай аюулгүйн түлөө тэмсэжэ байгаа Чехословакиин арадта митингдэ хабаадагшад өөһэдынгөө халуун талархалаа мэдүүлээ.

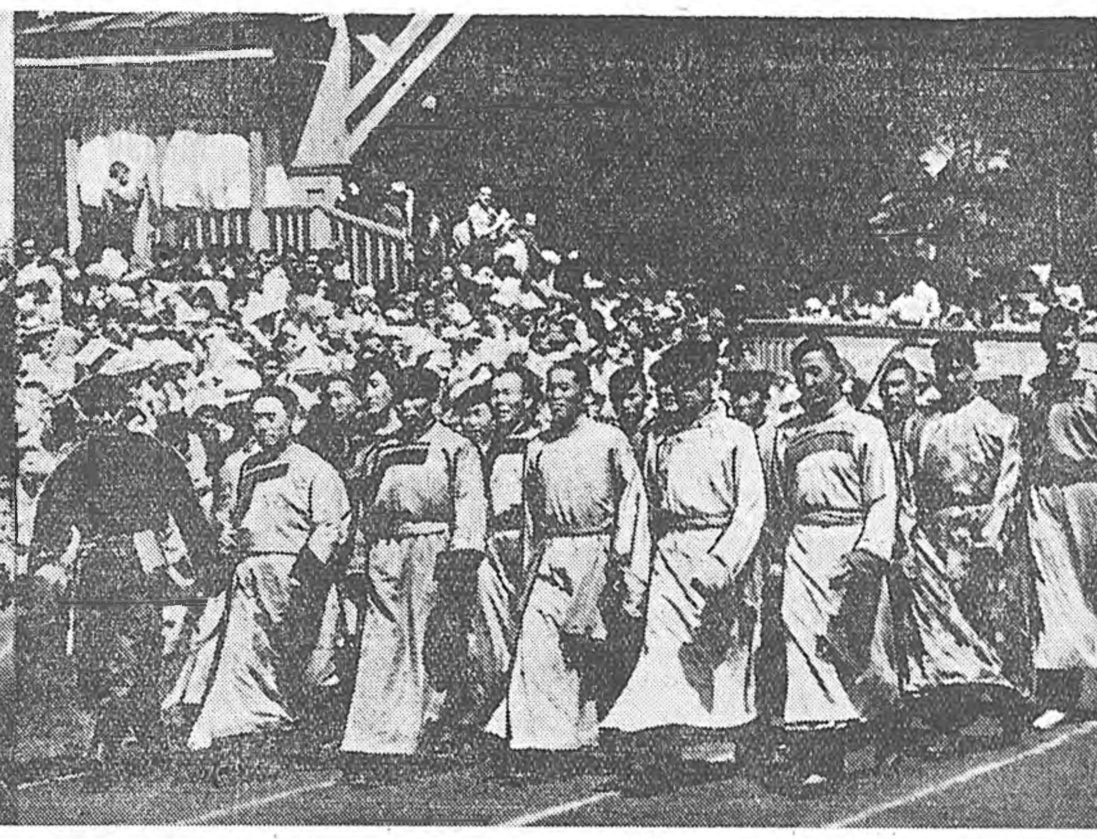
Чехословакиин Президент Антонин Новотный суглаагшадай нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан митинг дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй гэшүүндэ кандидат Грузиин КП-гэй ЦК-гэй секретарь В. П. Мжаванадзе түгэсхэлдэнь мүн лэ үгэ хэлэһэн байна.

УЛАН-УДЭДЭ БОЛОҺОН НАЙР

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: найрай түг хиидхүүлгэ. Республикын спортсменүүдэй парад.

Л. Хайдуровай фотонуу

Һүр жабхаланта парад

Энэ үглөөгүүр түб хотымнай хүн зон урда урдынхиһаа хүхюун баяртайгаар «БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» стадион тээшэ һубарилдан алхалба. Сэнхир хүхэ огторгойдо нэгэшье үүлэгүй, һэрюухэн һэбшээн уляангирнуудай набшаһа аргаахан хүдэлгэнэ.

Стадион гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. «БМАССР-эй 35 жэлэй ой мандаг!» гэһэн лозунг үргэн ехэ трибунада хадаатай. Бүхэ барилдаае, һур харбаае, урилдаае харуулһан томо зурагууд харагдана. Үнгэ бүриин тугууд хаа хаанагүй намилзана.

Үдэрэй 11 час багта стадион дүүрэшэнхэй байба. Эндэ Монголой Арадай Республикаһаа, хүршэ областьнуудһаа ерэһэн айлшад һууна. Суглаарагшадай дунда республикын правительствын гэшүүд, СССР-эй, РСФСР-эй, БМАССР-эй Верховно Соведүүдэй депутадууд, хүдөө ажахын, промышленнэ предприятинуудай түрүүшүүл, студентнүүд бии.

Стадионой ноб ногоохон талмай дээрэ парадта хабаадагшад засаг түрын трибуна тээшэ харан зогсоно. Хүгжэмэй огсом солгёон аялга эдээн дээгүүр ниидэнэ.

— Номгон!—гэһэн абяан гэнтэ зэдэлнэ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Р. С. Сафронов, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ Б. Д. Санданов, КПСС-эй Улан-Удын горкомой агитаци болон пропагандын таһагые даагша М. Г. Калаганский гэгшэдэй трибунын урда гарахадань парадые командалагша Л. Бобыкин урдань ошожо рапорт үгэнэ:

— Нүхэр, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо! БМАССР-эй 35 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан парадта хабаадагшад жагсанхай.

— Хүндэтэ нүхэд! КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, БМАССР-эй Верховно Соведэй үмэнэһөө манай республикын 35 жэлэй ойн һайндэртэ Монголой Арадай Республикаһаа ерэһэн айлшадые халуунаар амаршалхые зүбшөөгыт.

Манай республикын ажалшад 35 жэлэй хугасаада ахадүү советскэ бүхы арадуудай бүлэ соо, Коммунистическэ партиингаа ударидалгаар гайхамшагта илалтануудые туйлаба.

Туйлагдаһан амжалтанууд тушаа тогтожо, нүхэр Сафронов саашань хэлэбэ. «Бидэнэй бүхы илалта[...] дые зоригжуулагша. [...]лам КПСС мандаха [...]б хүршэ об-үгэеэ тэрэнэй дүү[ре]спубликануудай да байгшад [...]элмэрилэгшэдэй холбоо барисаан ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Энэ талаар манай республика ахадүү Монголой Арадай Республикатай, мүн Якутска АССР-тэй холбоо барисаатай болонхой. Тэрэшэлэн түүрэг хэлэтэй арадуудтай холбоо байгуулха хэрэгтэй байгаа. Тиигэбэл, жэшээнь, үндэһэн хэлэ бэшэгэй, мүн искусствын олон асуудалнуудые шэнжэлхэдэ ехэ туһатай болохо һэн.

Удхаараа социалистическэ, маягаараа национальна соёл культураяа саашадань хүгжөөхын тула түрэл арадайнгаа культурын түүхые эртэ урда сагһаань эхилжэ шэнжэлхэ ёһотой. Арадай аман зохёол, дуун, хүгжэм, элдэб түхэлэй спорт, уралан дархалалга, гоёон шэмэглэлгэ гэхэ мэтэ зүйлнүүд гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэхэ зэргэтэй. Арадаймнай культурада Зүүн зүгэй эртэ урда сагай арадууд нүлөө үзүүлһэн юм. Тэрэшэлэн бурят арадай культура ортон болон нютагайород зондо нүлөө үзүүлһэн байна.

спортсменүүдэй түлөөлэгшэд жэгдээр алхалан ерэжэ, мүрысөөнэй туг үргэжэ эхилнэ. Энэ хүндэтэ ёһолол эрхимэй эрхимүүдтэ найдагдаа. Советскэ Союзай гимнын жабхаланта аялга доро огторгой өөдэ Улаан туг намилзаһаар дэгдэжэ, үндэр баханын оройдо хиидэнэ.

Бурят-Монголой АССР-эй туг бариһан бурят хүбүүн түрүүлэн алхална. Спортивна бүлгэмүүдэй тугые бариһан тугшад, республикын чемпионууд, спортын мастернууд трибунын урдуур гарана. Спортивна үсэд шанга тулалдаануудта абаһан кубогуудаа баринхай басагад дорюунаар гэшхэлнэ.

Нара, һалхинда хүрилһэн шарайтание хүдөө нютагуудһаа гэжэ хэнэйшье таахаар. Эдэнэй дунда багжагар томо балсантай, хүрдэгэр үргэн сээжэтэй барилдаашад, мэргэн харбаашад, хүнгэн хүлтэйшүүл ябана.

«Труд», «Спартак», «Локомотив ПВЗ», «Урожай», «Динамо» гэһэн һайндуранай спортивна бүлгэмэйхид хойно хойноһоо жэрылдэн гарана. Манай эндэ спорт гээшэ бүгэдэарадай хэрэг болонхой. Эдэ бүлгэмүүдтэ хэдэ мянган хүбүүд, басагад хабаадалсажа, спортивна шэнэ амжалтануудай орьёл өөдэ эрмэлзэнэ.

Парадай дүүрэһэнэй һүүлээр уран һайханай-гимнастическа номернуудые ажалай резервын хэдэн зуугаад хүбүүд, басагад шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ эхилнэ. Элдэб упражненинүүдые харуулһанай һүүлээр «35 жэл» гэһэн тоо үзэгүүдые тэдэнэр зураглана. Эдэнэй удаа нүхэр Бобыкинай хүтэлбэрилдэг коллектив үйлэдбэриин гимнастика, уран һайханай номернуудые гүйсэдхөөд, түгэсхэлдэнь «Дэлхэйдэ—эб найрамдал» гэжэ талмай дээрэ бэенүүдээрээ бэшэбэ.

Мотоциклистнүүдэй үргэжэ гараһан тугууд дээрэ «Ленинэй туг доро урагшаа—коммунизмын илалтада!» гэжэ томо үзэгүүдээр бэшээтэй.

Хэдэ мянган хүнүүдһээ бүридэһэн хоор Ж. Батуевай «Парти тухай дуун», мүн үшөө хэдэн дуунуудые һүр жабхалантайгаар дуулаа. Удаань спортивна мүрысөөнүүд, бүхэ барилдаан, һур харбаан захална.

Эрхим бүхэшүүлэй тулалдаан

Хүжэгэр шамбай, хүри улаан бэетэй бүхэшүүл стадионой хүхэ ногоон зүлгэ дээрэ дүхэриглэжэ һуушанхай, барилдаашанай хёрхо нюдөөр бэе бэеэ адаглан харалсажа, үгэ һагабшалан нютаг нютагуудай һонинуудые асуулсажа, зариманиинь бэеэ ку[...]лгээн, хүдэр дала мүрнүүдэйнгээ, гар хүгж[...]йнгөө һуняа гаргажа һуунад. Эдэнэр

Мунөө[...]аймагуудтаа илажа гараад, респуб-хэлэтэй болон [...] барилдахаяа ерэһэн шэлэмэл най (хөөрэлд[...]тойл бүхэ гэжэ харахаар аман зохёоло[...] толгойтой, бүдүүн бүдүүн шэгэй хэлэнһэ[...] мүрэ үргэн, балсан булшан тературна хэ[...]шье, шүрдэгэрхэн шүрбэһэ-ложо үгэнхэй [...]лбон янзынщье, наһатайшаг-үндэһэ һуури [...]залуушье хүнүүд бии.

гэһэн һанам[...] бүхэшүүл олонтой гэжэ үни-лохын арга[...] [...]т Түнхэнэй, Закаменай аймахүнгэн бэетэй хоёр эдир за-

Уранзохёо[...] [...]—Цыренов, Цыдыпов гэгшэд журналистну[...] [...]алба. Залуу хүбүүд шуум-хэлэ үшөөл [...]ожо, хэды еды ташалсаад, [...] бүхэ Цыдыпов нүхэрөө хая-Зарим ушар[...] [...]үүшын ээлжээндэ хүнгэн бэе-нютаг үгэну[...]үл Гофман, Батуев, Хурхутов,

Зарим н[...] болон бусад арба гаран хүн шэд «баги[...] гараба. Тиигээдшье эндэ хоёр-гэхэ мэтэ [...] ээнэй барилдаан захалаа.

нуудые [...] [...]дэ мүн хоёрдохи талмай дээрэ дэ хаба[...] [...]этэй эдиршүүл барилдажа бай-турна х[...] [...]эшүүл Элисен, Ушаров, Зандаков, [...]ов, Миронов болон бусад түрүүшын хүсэлэ[...] [...]ндэ шалгаржа гараба. Уданшьегүй

шье у[...] юм. Ю[...] нарай [...] хари[...] на бы[...]

хоёрдохи ээлжээнэй барилдаан захалжа, үдын урда дүүрээ.

Үдын хойно мүн лэ хүнгэн, хүндэ бэетэй боложо хубаараад, эрэшүүл барилдажа захалба. Стадионой баруун хажуугаар хүн зон тулама. Багтаагүйшүүл зүүн хажууда гарашанхай, халуун шанга нарые халууншье гэнгүй, барилдаа холоһоо хаража һуунад.

Эгээн түрүүлжэ гурба дахин республикын чемпион болоһон Түнхэнэй суута бүхэ Арабжаев, Байкало-Кударын бүхэ Тогоносвтой бодоо. Байкало-Кударын бүхэ Арабжаевһаа бэеэр балайшье дутахагүй, шабдаг сула, шамбай янзын хүбүүн. Арабжаев түрүүн нэгэ доогуур орохо гэжэ туршаад мэхэлэгдэхэгүйдэнь, хам барижа нүхэрөө хаяба.

Хүндэ бэетэйшүүлһээ Мухаршэбэрэй бүхэ Мальцев, Кударын бүхэ Цырендоржиев хоёр амаржа байгаад, аргагүй удаан тулалдаа. Хүсөөр, арга мэхээрээшье хоюулан адли байшоо хэбэртэй. Хахад час тухай носолдожо, Кударын бүхэ гэнэдхээжэ, нүхэрөө үбдэглүүлээд, диилэһэндэ тоолуулаа.

Тэдэнэй һүүлээр хүнгэншье, хүндэшье хэдэн бүхэшүүлэй тулалдаһанай удаа:

— Республика дотороо эрхимлэжэ, чемпионууд ябаһан Закаменай суута бүхэ Пунсэг Цыренов, Кяхтын бүхэ Николай Будаев гэгшэд барилдахань,—гэжэ репродуктораар соносхогдожо, стадион дээрэ альга ташалган нэершэбэ.

Хоёр бүхэшүүл уулзажа, гар гараа барисалдаад үнгэрхэ зуураа эрьелдэн, Кяхтын бүхэ булай зохид дүрэ харуулан самнаад ороно. Закаменай бүхэ хам оролсоод барилдаха һанаатай. Тиигэжэ байтараа Будаевынь гэнтэ бэеэ һуладхажа, тэрээхэн үедэнь Цыренов гоходожорхёо.

1949 ондо баһал республикын чемпион болоһон Ахын бүхэ Намсараев самнажа байгаад, зохид дүрэтэйгөөр барилдажа зониие ябһалашье энеэлгээ. Сугтаа бодоһон Түнхэнэйнгөө бүхэ Тахановай духыень түлхеэд, эндэ тэндэнь альгадаад, тиигэжэ байтараа гэдэргээ һурэжэ, тааруухан маягаар үреэһэн гараа үгөөд эрьелэжэ ябаха юм. Эгээл энэ дүрэ алдагдажа, Тахановаа ара нюргандаа оруулжархёо. Хойнонь орожо абаһан залуу бүхэ үбгэжөөлые үргөөд, аргааханаар газарта табижархёо һэн. Теэд Намсараев нилээд наһатайшье боложо, анханай хүшэ бууртаа юм лаб даа.

Тэдэнэй һүүлээр Закаменһаа ерэһэн, Цыреновһээшье дутуугүй бэетэй, залуу бүхэ Абашеев Бичурын бүхэ Ткачевтой бодоод, оролсохо хоорондоо хүлыень абажа, үргөөд хаяжархёо.

Энэ үедэ хүнгэн бэетэйшүүлэй тулалдажа байһан талмай дээрэ хэдэ дахин республика дотороо эрхимлэһэн Түнхэнэй бүхэ Цыденов габшагай түргэнөөр, элдэб мэхэнүүдые хэрэглэн барилдажа, зониие гайхуулна.

Хүндэ бэетэйшүүлэй талмай дээрэ Кяхтын хоёр бүхэшүүл Будаев Раднатаров хоёр тудашоод, Будаевынь залуу бүхэсэ хоёрдохи ээлжээндэ барилдуулха зорилготой, хараһаар байтар зорюута өөрөө унажа үгөө.

Хэжэнгэһээ ерэһэн набтархан аад, бүдүүн сула, аргагүй шамбай янзын бүхэ Базарон Курумканай бүхэ Мункуевтай барилдаад, баһал хүлыень абажа хаяба. Тэрэнэй һүүлээр Түнхэнэй бүхэ Таханов, Байкало-Кударын—Хобоев, Иволгын—Нимаев, Кяхтын—Очиртаров гэгшэд хүндэшүүл сооһоо диилэа.

Хүнгэншүүлэй талмай дээрэ баһал олон бүхэнүүд хоёрдохи, зариманиинь гурбадахи ээлжээндэ диилэжэ гараба. Курумканай Очировтай бодоһон Ториин бүхэ Табдаев унажа ябатараа, дотор гохо хээд нүхэрөө гэдэргэнь мушхажа, дороо абаад унашахадань ехэ альга ташалган болобо. Энэ талмай дээрэ Сэлэнгэһээ ерэһэн, барилдаа ехэтэй янзын бүхэ Лубсанов Закаменай Будаевтай бодоод, нүхэрэйнгөө тулажа байһан хүшэн дунда урагшань угзаржа бүгтэрүүлэн газар шүүрүүлжэрхибэ.

Хүндэшүүлэй талмай дээрэ Пунсэг Цыренов Кяхтын бүхэ Раднатаров хоёр аргагүй удаан саг соо тулалдаа. Халта үбдэглөө гэжэ арсалдаа гаргажа байгаад, Цыренов хори гаран минута соо носолдоһонойнгоо һүүлдэ нүхэрөө мини бэеэрээ (92 кг) даража унаа.

Энээгээр июлиин 6-най барилдаан дүүрээ һэн. Барилдаан үргэлжэлһөөр.

Мэргэн харбаашад шалгарна

Ногоон талмайн зүүн урда үзүүртэ буурал сагаан толгойтой үбгэжөөлнүүд, шамбай шинраг залуушуул сугларшанхай, эбэр шара номонуудаа хүбшэлжэ, нарихан сэхэ годлинуудаа урдаа гарган табижа байнад.

— Абга, минингээ номые хүбшэлэлсэжэ үгыт. Хатуу аад лэ, хүбшэлхэнь бэрхэтэй юм,—гэжэ нэгэ залуу хүн хажуудаа һууһан үбгэжөөлдэ хандана.

— Асарал даа наашань,—гэжэ номыень абахадаа:—Та хаанаһаа ерээбта. Нёдондо харбаа бэлэй гүт?—гэжэ үбгэжөөл асууна.

— Харбаа даа, харбаа. Би Ториин аймагай Үлэгшэн нютагайб,—гэжэ харюусаад,—Тамнай Сэлэнгын бэлэй гүт?—гэнэ.

Тиигэжэ үбгэжөөл залуу хоёрой хөөрэлдэһөөр байтар 40 номын зайда гонзогор сагаан һуршанууд үзэгдэбэ.

— Һур харбаашад бэлэн болоо гүт? Түрүүлэн сэлэнгынхид харбаха,—гэжэ судьягай хэлэхэдэ, һур харбаашад бэеэ зэһэжэ, номо годлинуудаа бэлдэнэ.

— Нүхэр Цыремпилов, харбажа эхилэгты,—гэжэ судьягай захирхада, наһатайшаг нэгэ хүн бодожо ерээд, эбэр номоо абажа, урагшаа нэгэ бага бүхыд гээд, годлиёо булсуу туласа татаад табижархихадань, нюдэ сабшаха хоорондо гонзогор сагаан нэгэ һурша хиидэшэбэ. Удаань хоёрдохи годлиёо табихадань баһа нэгэн һурэшөө. Гурбадахи.. дүрбэдэхи годлиин табигдахада хаража байгаашад «Оножо байна-аа-а, оножо байна!»—гэлдэн, «үбгэжөөлшни мэргэн лэ байна даа, 18 очкотой болошобол. Үбгэжөөлые илаха хүн олдохогүйнь ха»—гэжэ байжа гайхалсана.

Удаань хэдэн хүнүүдэй харбажа, хүсэ шадалаа, мэргэн шагаабаряа туршаһанай һүүлээр, мүнгэн хутага зүүжэрхиһэн бурят дэгэлтэй залуушаг хүн бодожо ерэбэ. Энэмнай Ториин аймагай Үлэгшэн нютагай харбаашан Доржо Дамдинов гээшэ.

— «Залуу хүн эдирхүү» гэһэндэл энэ хүн харбахал ха,—гэжэ тэндэ байһан үбгэжөөлнүүдэй хөөрэлдэһөөр байтар Доржошье түрүүшынгээ годлиие табижархина. Һүүлээрнь хоёрдохи, гурбадахи, дүрбэдэхи годлинууд табигдажа, зургаа, долоо тоотой хоёр һурша гарашаба.

Дүрбэн годлиһоо арбан гурбан очкотой болоһон Доржо Дамдиновай һүүлээр, нютагайнь Петр Очиров харбахадаа 10 очкотой болоо. Тиигэжэ Ториин аймагай залуу харбаашад түрүүшын ээлжээндэ 23 очкотой боложо, Сэлэнгын харбаашадһаа дүрбэн очкогоор гээгдэбэ.

Үсэгэлдэр һур харбаан үргэлжэлөө.

Д. Цыренжапов,
А. Бадаев,
М. Гончиков.

Иволгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Батожап Бальчиновай годлиёо табихаяа байһан үень.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Ливанда байгаа ООН-эй ажаглагшадай элидхэл

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Ливанда байгаа ООН-эй ажаглагшадай бүлэгэй ООН-эй Аюулгүйн Соведтэ эльгээһэн элидхэл эндэ тунхаглагдаба. Ливанай дотоодын хэрэгтэ ОАР хамааралсана, жэшээлхэдэ, Ливанай газар дээрэ буутай хүнүүдые эльгээнэ гэһэн хэбэртэйгээр Нэгэдэмэл Арабска Республикые гэмнэһэн Ливанай правительствын гэмнэлгые энэ элидхэл соохи баримтанууд баталнагүй.

Элидхэл дотор «ажаглагшадай һаядаа хэхэ хүдэлмэриин түсэб» тоологдоно, мүн «орон соогуур элдэб хүнүүдэй иишэ тиишээ ябаһан, элдэб газарта тэдэнэй сугларһан тухай» ажаглагшадай хараһан юумэнүүд бэшэгдэнэ. «Хараһан буу зэбсэгнай гол түлэб элдэб янзын—английска, французска, итальянска таба һурдэгүүд байгаа гэжэ» элидхэл соо хэлэгдэнэ. Элдэб зарта хэдэн граната харагдаһан [б]гаа. Байд гээд лэ пулемёдоор [з]сэглэһэн буһалгаашадые хара[...] болохо байба. Бааль-Бекын орш[о]до олдоһон фугасна бомбо[...] Англида болон Францида хэгдэ[...] байгаа. Эдэ буу зэбсэгэй хаана[...] абтаһаниинь тодоруулагдажа [...]дагдаагүй... Тэдэ буутай хүнүү[...]хэн нэгэниинь хилын саана[...] ерээ гэжэ тэрэшэлэн тодоруул[...] аргагүй байба. Гэхэтэй хамта, [...]дэнэй олонхинь ливанецууд гэ[...] сохом лэ мэдэхээр байгаа».

Ажаглагшадай бүлэг «өөрын [...]эрхые бэелүүлэн, саашадаа [...]элидхэлээ» хэрэгтэй болохо з[...] гээрнь Аюулгүйн Соведтэ эльгэ[...] байха юм гэжэ элидхэлэй түгэсх[...]дэ хэлэгдэнэ.

Али Сабриин мэдүүлгэ

КАИР. (ТАСС). Ливанда байгаа ООН-эй ажаглагшадай элидхэлэй тунхаглагдаһантай дашарамдуулан, президентын канцеляриин хэрэг эрхилдэг гүрэнэй министр, гадаадын хэрэгүүдэй министрын уялгые дүүргэгшэ Али Сабри «Аш-Шааб» газетын корреспондентдэ иигэжэ мэдүүлбэ: «Ливанай асуудалда ОАР юугээршье хамааралсанагүй гэжэ мүнөө бүхы дэлхэйдэ эли болобо. ООН-эй ажаглагшад Ливандахи байдалые наринаар шэнжэлһэнэй һүүлдэ, ОАР-эй зүгһөө тэрээн худар хүнүүд эльгээгдэнэгүй, ливанайхидай буу зэбсэгтэй байһан я[...]дал юрын хэрэг мүн гэжэ мэд[...]лээ».

Ливанай хэрэгтэ ОАР хамаар[...]сана гэһэн гэмнэлгэ үндэһэ бар[...]тагүй гэжэ ООН-эй генеральна с[...]ретарь мэдүүлээ гээд Али Саб[...] тэмдэглэнэ.

«Гадаадын сэрэгүүдэй хамаар[...]саа һаа, тэрэнь Ливанда эсэрг[...]гээр хэгдэһэн эзэрхэг түрим[...] добтолго болохоһоо байтагай, б[...]ень дэлхэй дээрэ эб найрамдал[...] аюулгүй байдалда аюул тохё[...] дуулха байна бшуу» гэжэ Али С[...]ри үшөө дахин зааба.

Англиин авиаци араб городые бомбодобо

КАИР. (ТАСС). Аравийска хахад аралай урда эрьеын Яфаа райондо оршодог Аль-Кана городые Англиин авиаци зэрлиг мүүхайгаар бомбодоо гэжэ Араб оронуудай лигиин секретарьта Урда Аравиин лигиин эльгээһэн бэшэг соо мэдээсэгдэнэ. 6 часһаа үлүү саг соо үргэлжэлһэн энэ бомбодолгын эсэстэ городто ехэ һандарал ушаруулаг[...] гэжэ бэшэг соо саашань хэлэгд[...] Англиин засагаархид нимэ бу[...] ябадал хэжэ, Англиин импер[...]лизмда эсэргүүгээр Аравиин ха[...] аралай урда захын араб княжест[...]нуудта дэлгэрһэн националь[...] эсэргүүсэлтын хүдэлөөе дара[...] гэжэ оролдоно.

Ливандахи сэрэгэй тулалдаан

БЕЙРУТ. (ТАСС). Үнгэрэгшэ хэды үдэрэй турша соо Ливанай армиин частьнууд Бейрут, Триполи городуудта, Ливанай хойто захада, Тербол, Шуф гэжэ хада газарай райондо буһалгаашадтай сэрэгэй тулалдаа хээ гэжэ эндэ тунхаглагдаһан Ливанай национальна обороной министерствын коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Үсэгэлдэр һүни орой болотор Бейрудтэ буһалгаашад болон Ливанай армиин частьнуудай хоорондо шанга буудалдаан болоо. Ливанай армиинхид город соо буһалгаашадай эзэлһэн районие үхэр буугаар буудаа.

Триполидо буһалгаашад хүреэлэгдэһэн газарһаа гаража, армиинхидай эзэлһэн позицида добтолоо. Сук Эль-Камх гэжэ райондо ехэ түймэр болобо. Буудалдаан үглөөгүүр болотор үргэлжэлөө.

Тербол гэжэ хада газарай районд[о] илангаяа шанга тулалдаан болобо гэжэ коммюнике соо заагдана. Эндэ ехэ хүсэтэй байһан буһалгаашад Ливанай армиинхидай позицида таһалгаряагүй добтолоо. Гэбэшье, буһалгаашадай добтолго амжалтатай байгаагүй.

Шуф гэжэ хада газарай районд[о], мүн Бейрудэй оршондохи хадалиг газарта тэрэшэлэн шанга байлдаан болоо.

Хаа хаанагүй буһалгаашадай д[об]толго амжалтатай байгаагүй, дээндэ ехэ гээлтэ хоролто ушар[...]лагдаа гэжэ коммюнике дотор [...]шэгдэнэ. Правительствын сэрэг[...]дэй гээлтэ тухай мэдээсэгдэнэгү[й].

Триполи городой районуудые Л[и]ванай армиин частьнуудай ү[...] буугаар ходо буудажа байһан д[...]рэһээ эндэ ехэ һандарал болоо гэ[...] «Телеграф» газетэ бэшэнэ. Т[...] һандаралһаа тохёолдоһон гарза хидол 35 миллион ливан фунт[...] хэмжээтэйгээр тодорхойлогдо[...] гэжэ газетэ мэдээсэнэ.

ЛОНДОН. (ТАСС). Бейруд[...] Рейтер агентствын корреспонде[...]тын дамжуулһанай ёһоор, энэ гор[о]дой центртэ, президентын ордон[...] болон правительствын байшанг[...] оршондо буудалдаан болож[о] үрг[э]жэлһөөр.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

«Бурят-Монголой үнэн» газетын редакциин партийна, профсоюзна организаци редакциингаа хүдэлмэрилэгшэ Чашин Михаил Дмитриевичын эсэгэ **Дмитрий Терентьевичын** наһа бараһандань гүнзэгы гашуудалаа мэдүүлнэ.

[...]енина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32 Для междугородных переговоров—16.

Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР

Зак. № 3136.